

РІК XX. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ. ЧЕТВЕР, 7-ГО МАРТА 1912. ЧИСЛО 10.

VOL. XX. JERSEY CITY, N. J., THURSDAY, MARCH 7, 1912. No. 10.

ВІД ГОЛОВ. УРЯДУ Р. Н. СОЮЗА В АМЕРИЦІ.

Розмет за місяць марець 1912 р.

Розхід за місяць марець сь:

За померших членів або їх жени і за
випадки каліцтва.

196. Пращак Іван	\$1000.00
28. Гевко Тимко	1000.00
162. Євчин Ілько	1000.00
65. Гудак Іван	1000.00
28. Романик Семен	1000.00
114. Рошко Василь	1000.00
74. Павчо Гриць	1000.00
14. Хромога Павлина	1000.00
158. Семенчук Василь	1000.00
40. Нусь Антін	1000.00
133. Садовський Іван	1000.00
152. Копач Анна	1000.00
1. Кеба Іван	1000.00
274. Семфак Василь	1000.00
20. Дзіак Іван	1000.00
190. Гудак Марія	1000.00
97. Сеньчак Іван	1000.00
121. Кушнірак Анна, жена Юрія	400.00
152. Калвін Михайло, муж Марії	400.00
191. Роман Текля ж. Іосифа	400.00
66. Туз Іван муж Марії	400.00
2. Маційовський Теодор	100.00
16. Гудак Френк	100.00
35. Копцяла Яким	100.00
37. Кавулич Матвій	100.00
58. Паш Гаврило	150.00
233. Цебрик Василь	100.00
237. Саноцький Іван	100.00

Разом виплачено запомог \$19,350.00

Платня гол. урядників за
місяць марець . . . . . 270.00Адміністр. Союзу за місяць
марець 215.21

Засідань Контр. Комісії 256.48

ІІ га часть за Календар Р.
Н. Союзу 700.00

Весь розхід виносить \$20,791.69

Розмет платить 12,341 членів на
ціле посмертне (кожний по 1.57 дол.)
і 1834 членів на пів посмертного
(кожний по 79 центів).

Крім того кожний член платить за
орган „Союза“ по 10 центів, на Ре-
зервовий Фонд по 5 центів, на На-
родний Фонд по 1 центі, на Фонд
Бідних по 1 центі, на Фонд Емігра-
ційний по 1 центі.

Член на ціле посмертне платить
1.75 дол., а на половину посмерт-
ного 97 центів.

Д. Капітула, председатель,
А. Шаршонь, гол. касієр.
С. Ядловський, гол. секр.

Новинки.

¶ Засуд в справі утечі М. Сі-
чинського. На днях 16, 17, 18 і 19
лютого с. р. відбула ся в Станисла-
вові розправа проти мнимих виновни-
ків чи навіть помічників утечі Січи-
нського з тюрми. На лаві обжалуваних
васіло п'ятьох дозорців: Іван Нуда,
Ізидор Тарнавський, Кароль Маляж,
Антін Цеслікія і Рнат Котюшко. До
розправи покликано було 53 свідків,
які однак про утечу Січинського або
нічого не знали, або дуже мало. В ви-
ду того розправа не висвітлювала ні
чого і обжалуваним вини не доказала.
Та по мимо того з'яох дозорців засу-
джено: Івана Нуду на 4 роки, а Ізи-
дора Тарнавського на 3 роки, обох на
тяжку в'язницю з постом і твердим
ложом що місяця. Решту обжалуваних
трибунал увільнив. Докладніше про
сю розправу напишемо у слідуючій
числі.

¶ Нове банкрутство. До окруж-
ного суду Злучених Держав (United
States District-Court) в Нью Йорку
внесено повідомленя про банкрутство
Моріца і Макса Розет. Moritz Rosett
і його син Мах є приватними банки-
рами і корабельними агентами. Бать-
ко з сином провадять інтерес під фір-
мою M. Rosett, при улиці Либерти ч.
114 в Нью Йорку, а крім того мають
еще свої осідли бюра в Jersey City,
N. J., Perth Amboy, N. J., Wilkes
Barre, Pa. і Youngstown, O. Судія
Джордж Голт настановив куратором
(ліквідатором, receiver-ом) позіставше-
го майна банкірів Йосифа М. Кон-
кліна, контролера банків в Нью Джер-
зи, з порукою \$25,000. Банк Розета
в Перт Амбою зістав замкнений дня
4-го с. м., а того самого дня пізнім
вечером зачинено також банк в Джер-
зи Сіті. На банк перт-амбойський
зробили депозитори рух ще перед па-
ти днями. Виплачено людям за той
час поверх 50 тисяч долларів, нарешті
грошей забракло. В середу рано на
дверях банку в Джерзи Сіті знайшли
люди оповістку ліквідатора (receiver-a),
а на тій оповістці повідомляється
пошкодованих, щоби зі всякими бан-
ковими чи шифкартовими справами
відносити ся на адресу: Joseph M.
Conklin, c/o Olcott, Gruber, Bonynge
& McManus, 170 Broadway, New
York City. В банках Розета складали
свої ощадности переважно Маляри і
Славяни. Кажуть, що самі лишень
Русини мали в банку джерзисітським
150,000 долларів. Секретаравстро-угор-
ського консуляту, п. Александер
Грау-Вандмаєр, довідавшись про упа-
док банку Розета, забажав помочи на-

шим людям і просить нас оповістити
слідуюче: Хто заавстро-угорських під-
даних має якінебудь претенсії до бан-
кира Розета, і є в посіданню якихне-
будь посвідок, квітів, книжок, вза-
галі писаних документів, нехай зго-
лосить ся листовно або особисто на
адресу: Imperial and Royal Austro-
Hungarian Consulate General, 123
East 17th Street, New York City.
Урядові години від 10. перед полуд-
нем до 2. пополудній.

¶ Із страйкового терену в
Лоренс. Дня 4. с. м. одна тисячка
із страйкуючих 18 тисяч ткачів вер-
нула до роботи, бо властители ткалень
піднесли платню о 5 процент. Arling-
ton Mill заповів, що приймаєть ся
робітників на нових умовах лише до
середи (6. с. м.), а відтак не може
управа сеї фабрики ручити, чи кого-
небудь допустить ся до роботи. О-
крім сеї одної тисячки, оставші ро-
бітники страйкують далше і збира-
ють всі свої сили, щоби доконати за-
взятість та впертість богатих фабри-
кантів.

¶ Щасливий упадок. Джон
Фрідель був зайнятий витяганем буді-
вельного матеріалу за помочию бльо-
ків. Сю роботу він робив на 21-шій
поверсі нового ньюйорського ратуша,
який тепер будується. Вихилиючи
ся занадто по шнур витягнутою
в гору величезною брилою граніту.
Фрідель стратив рівновагу і впав.
Спадаючи в долину, ухопив ся по
дорозі за ланку від бльоків і хвильку
повис у воздуху. Відтак почав прудко
спускати ся по сій ланці в долину і
так найшов ся на висоті 6-ого повер-
ха. У тім місци находив ся на ланці
грубий вузол (knot). Сей вузол був
причиною, що руки спадючого зім-
кнули ся з ланки і він почав знова
летіти мов колода в долину. І ще раз
поталанило Джоню вхопити в руки
звисаючу ланку. Зсунув ся по ній
аж до її кінця, що находив ся 30 стіп
над землею, а звідси упав на хребет
і лежав кілька минут непритомний.
Збігли ся сейчас його товариші робіт-
ники і стали оглядати Джона. Пока-
зало ся, що окрім невеличкого скалі-
чення в палець, упавший з гори робіт-
ник був зовсім цілий і здоровий. За
те його рукавиці подерли ся від шну-
ра, по яким зсував ся, на дрібні
страпки. Дорога, яку перелетів ща-
сливий в тім случаю Фрідель, вино-
сила округло 280 стіп. Подія неімо-
вірна, але правдива. Джон Фрідель
буде мабуть пам'ятати який „руський
місяць“ свою воздушну подорож.

¶ Щастє в упадку. Місс Кора
Чандлер з Елмсфорд була калікою че-

рез п'ять літ. Перед п'яти роками во-
на робила в фабриці і одного разу її
ліва рука лігала ся між машинове
колесо. Дівчина витягнула вправді
руку цілу, але звихнену, бо в самім
лікті вискочила із ставу кістка і че-
рез те рука була неначе мертва, бо
дівчина не могла її навіть піднести,
ані рушити нею. Оноді місс Чандлер
упала на леді і звихнула хору руку
вдруге, але так, що вивихнена ко-
лись кістка найшла назад на своє міс-
це. Дівчина почала рукою рухати і
ушасливлена сям упадком, побігла
швидко домів, звістити про се своїх
родичів.

¶ Перла в горлі. На паропла-
ві „Оцеана“ була минувшої неділі між
іншими пасажирами місс Бессі Свіфт
з Сінсінаті, Огайо. На вечеру веліла
собі подати шість устриць. Зараз пер-
шою устрицею, яку вложила в уста,
почала давити ся. Завізвано сейчас
корабельного лікаря, а той ударив
кілька разів давлючу ся панну в карк.
З її горла вилетіла перла величини
доброї фасолі і панна Свіфт була ура-
тована. В п'ятьох позіставших устри-
цях знайшла щаслива місс ще три
перли. Найбільшу з тих перел, саме
ту, котрою мало що не удусилась,
подарувала лікарєви Розенбергові за
уратованє життя, а три інші сховала
до своєї торбинки. Пасажири, що бу-
ли свідками сеї події, кинули ся за-
раз до устриць і почали їх консуму-
вати цілими тузинами в надії, що
знайдуть перли, подібно як місс Свіфт.
Та ба, не кожний має однакове ща-
стє. Захланні людська зіли кількосот
устриць, але не знайшли в них ні-
чого.

D 53

¶ Катастрофа в кінематогра-
фічній театрі. Підчас одного пред-
ставлення в кінотеатрі (moving pic-
tures) у Букарешті (Румунія) поспуло
ся щось-там у електричній освітле-
нню і вибухла пожежа. В одній хвилі
ціла велика зала почала горіти, а між
зібраною на представленню публікою
повстало страшенне замішанє. Всьо
тиснуло ся до виходу. Богато жінок
уміло і попадало без чуття на підло-
гу горючої салі. Богато дітвори страш-
но потолочено. Троє дітий роздушено
на смерть, бо кожда доросла людина
думала тільки про свій власний ра-
тунок, а всьо, що було слабе і сто-
яло на перешкоді сильнішому, бра-
но без вибору під ноги. Одна учите-
лева з великого жалю за своєю оди-
нокою донечкою, що згинула підчас
сеї катастрофи, збожеволіла. Влади-
тель театру зараз по катастрофі за-
стрілив ся.

ДОПИСИ.

3 Jersey City, N. J.

Майже в кождім числі „Свободи“ читаємо дописи з поодиноких місцевостей, з яких то дописи легко нам довідати ся, як то там або там люди проживають в темноті, через те, що не мають ніякої організації; а хоч і може посеред них яка просвіта, то знова нема їх кому до організації завести, до неї намовити, і показати їм дорогу, як в організації працювати. Через те власне, що люди, будь-то через несьвідомість, будь-то через лінність від організації відтягають ся, є у нас вразі якихсь нещастів в родині, стілько плачу, горя, ридання, нарікання і т. д. От припустім умре батько або мати, остають діточки, тай не мають навіть за що того члена родини похоронити, і мусять десь або позичати на похорон, або таки йти попросту від хати до хати і жибрати. Але за то як той тато жив, то було добре, бо порядно пив, в трунках видів своє спасенє, а притім ще по салонах викрикував на організації неможливі річи. Таке саме дієсь і в нас, в Джерзі Сіті, Н. Дж.

Є вправді у нас аж три відділи Р. Н. Союзу, однак в порівнянню з числом Українців мешкаючих в тім місті, то абсолютно за мало. Єще багато а багато є тут Українців таких, що відсувають ся за десять межу від організації, попросту не хотять розуміти, що то є та організація.

Дальше треба вдаритись в груди і щиро признатись, що хоть ті відділи уже існують, то все таки робота там так не іде, як повинно би бути. Ограничають ся там лиш на плаченню місячних вкладок, але щоби заняти якесь становище в справі просвітній, сеґо нема; правда, се одно треба признати, що від часу до часу устроюють... балі. От і ціла просвітна робота. Люди як сиділи так сидять в темноті, і коли прийде тому кінець не знати!

Однак на щастє знайшлось кілька одиниць, що постановили завязати товариство, яке би в першім згляді давало членам поміч матеріальну, а після і моральну та просвітну; і заклали „Товариство Українських Соколів“ в Джерзі Сіті, Н. Дж., відділ 170 Руського Народного Союзу. Найбільше положив заслуг около його заложення наш многозаслужений і чесний патріот, д. Стефан Миланович.

„Товариство Українських Соколів“ взяло собі за мету: ширити між українським народом просвіту, подавати своїм членам поміч матеріальну, виучувати своїх членів фізичних вправ і т. д. Постановило взоруватись на роботі українських Соколів в старім краю.

Зараз по завязанню „Товариства Українських Соколів“ зачало щось виходити на верх. Знайшли ся люди, які побачивши, що заклало ся просвітне товариство пустили цілий апарат в рух, щоби тільки се молодельке товариство розбити і ужали до сего як найпідліїших способів, а іменно, пустили поголоску між несьвідомий нарід, що се товариство польське, що Соколів руських нема. До чого то може довести низька зависть! Та мимо того всего товариство хоть існує доперва чотири тижні, а уже — слава тобі Господи — учать ся члени театрального представлення, та незадовго возьмуть ся до иншої роботи... Бо підвалини, що заложено під нове товариство є тверді.

А ви, хлопці-молодці, не слухайте ніяких „Юдів“, котрі займають ся

такого рода агітацією. Ми не хочемо і не будемо шкодити ніякому товариству, та будемо стремити тільки і виключно тільки до просвіти. А хто то є ті соколи, то всякий місто витирати бари, нехай візьме лиш книжочку в руки та прочитає, то певно о всім довідає ся!

Тож вперед хлопці! Вперед з піднесеним чолом! Гуртуємось всі як один муж під наш щиро український прапор „Сокола-Батька“ в Джерзі Сіті, Н. Дж. — Гаразд!

Сокіл.

3 New York, N. Y.

З поміж руських товариств, котрі знайшли поміщенє в гали церковній при 7. улиці, читальня імени Тараса Шевченка спала до недавня сном блаженних і дала випередити ся другим товариствам, як „Українському хорові“ і „Кружкові драматичному“. Вкінці однак і читальня пробудилась з того тяжкого сну і нині вже можна мати повну надію, що се товариство стане незабаром огнищем культурно-просвітнього руху і життя тутешньої руської громади. І так дня 28 січня с. р. урядила читальня перші товариські сходини, з відчитом Книгівничкого „Про стан нашого шкільництва в Галичині“, деклямаціями, сьпівами і образани сьвітляними, на котрих однак на жаль зібралось було відповідно досить мало цікавих; а шкода, бо з відчиту п. Книгівничкого можна було довідатись багато цікавого і поучаючого. За то на других сходинах, уряджених читальнею дня 18-го лютого заповнилась вже була велика гала церковна майже по береги і се власне єсть найліпшим доказом, що наші Русини зачинають вже інтересуватись вечерками читальняними та є повна надія, що заінтересованє то буде зростати. Дай Боже! На програму тих вечеринок склали ся 1) відчит п. А. Вали „Про будучність і економічне положенє Русинів в Америці“, 2) Деклямація п. Казімірова, 3) хор мішаний: „Чом річенько домашня“, 4) Деклямація маленької школярки, п. Юрчаківної: — Франка „Пробудись, встань народе“, 5) Хор мужеський: „Туман яром котить ся“, 6) Деклямація п. Катерини Бартошек, Сопранівський Шевченкови: „Зійшов місяць з над могилки“ і 7) Дуже удатні і добірно вибрані образи сьвітляні.

П. Вала в своїм відчиті представив в коротці що і як Русини мають починати в Америці, аби придбати собі відповідне їх числу становище і добрий матеріальний бит. — Радив отже, щоби Русини американські ставали ся тутешніми горожанами (сіті-зенські папери), просвічувати ся і на різних полах організували ся. Чого не вдіє один чоловік, то легко виконає організація хотяби з кількох одиниць зложена. Перестерігав перед льокованєм через Русинів гроший в приватних банках, або у приватних людей, а радив складати ощадности в почтових касах щадничих, або инших т. з Savings-банках зістаючих під контролею держави. Радив дальше творити спілки в ціля арендованя домів, старати ся о даремні фарми по 160 акрів (Homestead) котрі єуть ще до тепер до роздання в кождім стейті, крім Нью-Йорського і Тексас, закладати спільними фондами ріжні стори, котрі приносять при належитім провадженю величезні доходи, купувати льоти, фарми і доми в місцях приступних і рухливих, а передовсім учати ся і образувати ся нам самим і дбати аби наші діти відповідно образували ся і користати з нагод науки, які нам дає Америка.

Рівнож піднести належить дуже

добру деклямацію П. Бартошек; спосіб виголошеня і дикція вже нині дають запоруку, що П. Бартошек при добрій волі і дальшій систематичній праці, вже в короткім часі може стати дуже доброю декляматоркою.

Дня 3. марта с. р. урядила знов читальня великі вечерниці о дуже красній програмі з відчитом п. Книгівничкого: „Історія північної Америки“. В недалекий будучности відбудуть ся знов великі вечерниці Шевченківські, о чім однак вже пізніше.

Присутний.

3 Northampton, Pa.

Довший час не було чути про наш плейз, начеб всяке житє народнє в нїм завмерло. Але коли приглянемо ся з близька, побачимо, що-то житє розвиваєсь доволі гарно.

В минувшій році відбулось у нас кілька величавих віч, та аматорських представлень. З віч були звіти, а про представлення ніхто ані словом чичирк. А вжеж таке представленє, як „Украдене щастє“, заслугує хотьби на коротеньку згадку. Само представленє удалось чудово. Найважнійші ролі були віддані аматорам, котрі перший раз виступали на естраду, а мимо того дуже влучно їх відіграли та на загальну просьбу народа повторили його кілька разів.

Вогато праці коло представлення а за се йому новне признанє, положив п. Павло Чичота, будучи тоді місцевим дякоучителем.

З найважнійших роль, на перше місце вибились оті аматори: п-на Марія Мишко, п. Іван Стеців і п. Петро Будзан. Ті аматори помимо тяжких роль, так красно і бездоганно з них вивязались, що аж шкода, що так марнують ся їх талани, колиб вони могли принести нашій народній сцені не малу користь.

Дня 18. лютого 1912 р. відіграв наш кружок аматорський мьєлодраму „Убийники“. Про зміст сеї мьєлодрами не буду говорити, бо в 8-ім числі „Свободи“ була подана маленька рецензія тої штуки. Оцінкою виведеня сеї штуки на сцену довго часу забирати не буду, бо читачі може знайдуть в часописи щось цікавішого і більше користного для себе.

Загально представленє випало добре. З поодиноких роль, перейду лиш найважнійші. Війта, Гасисима Деруна відіграв Іван Стеців. Відданє тої ролі було добре, але ще не так, як воно повинно бути. Не вина се аматора, бо причина лежить в тім, що роля не надавалась йому, а відповіднішого аматора, як досьвід дотепер показав, не було. Ролю вїйтихи, Гаськи, відіграла п-на Ксеція Деревенна. Та дівчина як перший раз на сцені, відіграла свою ролю дуже добре. Сьміло і різко говорила, як пристойть вїтисі. Її треба ще з два рази виступити, а стане дуже доброю аматоркою. Ролю Гриця відіграв Николай Казімірок. Свою ролю віддав дуже добре; слїдно було буту богацького сина. Приймака-сироту обняв Гриць Яремко. Ся роля мала більше вимог, доброго голосу і талану драматичного. Гриць Яремко свою ролю вповні опанував. Посїдає милозвучний тенор ліричний і неаби який талан драматичний. Хто сеї ролі гаразд не розумів, міг віднести вражінє, що аматор але вивчив ся своєї ролі. Власне через ті задуми, начеб говорив про свою ревну любов до Марійки, а зі вгляду на убійство Якова — вказував на свою невинність в тім чорнім ділі. З лиця аматора пробивалась та незавидна доля сироти — словом, ролю свою опанував цілковито. Ролю Якова обняв Михайло Голуб. Зі всіх до-

теперішних роль в минувших представленнях, тим разом найкраснє вивязав ся. Рухи і виговір були цілком трафні і він робив справдішнє вражінє характерного чоловіка і доброго батька своєї дитині, Марійці. Настю, матір Марійки, відіграла п-ні Катерина Яремко. Та жінка віддала свою ролю чудово. Тонація виговору і ге-стикуляція були так знамениті, що в поміж аматорок належить ся перше місце їй. Своєю участю дала красний примір всім другим жінкам і дівчатам нашого плейзу, що не встид але честь і пошану серед людей приносить жінці чи дівчині, коли вона впишєсь в кружок аматорський. Тим дає доказ, що належить до женщин просвічених, за що їй честь! Ролю Марійки обняла п-на Юлія Жовта. Свою трудну ролю відіграла трафно, лиш до сьпіву її голос трохи за слабкий; але се був вплив тривоги, бо перший раз була на сцені. Коли більше осьмілигь ся з естрадою, то й голос доповнить ся. Жиди-шахрая відіграв Захар Гудайлюк. В своїй ролі показав великий талан аматорський. Будь-що-будь жиди добре відіграти, се річ не легка. Сей аматор крім приписаної ролі, багато додавав своїх власних — а дуже трафних „вїців“, — справді показав правдивий український гумор. Ціла гала ходила від сьміху. Хто мже подумає, наш нарід як лиш побачить на сцені старокрасного кланцюха, то вже доволі сьмієть ся. То правда, але хотяби би був й найострійший критик, мусів би признати, що роля була віддана дуже красно. Шкода лише, що такі красні сили марнують ся в тяжкій праці американських капіталістів. Другі доповняючі ролі були також добре виконані, а брали участь слїдуючі: Григорій Михаліцький, Тимотей Тимошек, Томко Возко, Ілько Охонький, Ілько Назар, і другі. Немало положив труду коло представлення Григорій Михаліцький, теперішній дякоучитель. Тих кілька слів оцінки про представленє. Треба признати, що й нарід зачинає щораз більше любити ся в народних виставах, бо з кождим представленєм чимраз більше приходить, отже й труду не жаль.

Гість.

3 Youngstown, O.

Зі всіх плейзів американської Руси доносять до часописий, як наші Русини проживають.

Тож і у нас, в Юнгстаун, О., проживалобись незгірше, лиш коб трохи більше просвіти. А так, уся наша руська молодіж блукає як вівці по англійських підряднях театрах, бо не має де сходити ся з науку.

Тому час би уже був подобити і нам та збудити наш нарід з твердого сну. І чи не добре булоб, любі Братя і Сестри, вїйти ся хоч раз усі поради́ти ся, щоб наш вік молодий не переходив марно, щоб ми усе не були темні та послїдні.

Подивім ся по другий плейзах молодіж гуртуєть ся і учить ся всіляких театральних представлень і концертів. А у нас всі гроші тратить ся даремно та прогулює ся. Тож жваво хлопці і дівчата до діла, аби почув увесь руський нарід, що у нас єще руська кров гасє. Покажім, що ми потрафимо оцінити тих людей, котрі тільки труду положили а може і житє своє поклали, аби народ привести до просвіти. Нехай другі народи научать ся нас цінити і поважати. Нуж хлопці і дівчата до діла, бо уже приближає ся весна. Нехай наша просвіта з початком весни пічне ся розвивати, як дерева, котрі в змьу спали а на весну будять ся та пускають свої парістки. І ми возьмім собі приклад з того дерева, та тепер з початком весни, зробім хоч одно представленє в Юнгстаун, щоби усі Русини дізнали ся, що тут руський народ живе. Тож жваво хлопці і дівчата до діла, поки єще час. Нехай пропаде від нас незгоди проклята мара а нехай зацвіте мир і згода.

Р. Гім

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

КОЗАЦЬКА ПОМСТА.

Оповіданє з козацької старовини.

(Дальше).

Я прийшов з тобою розплатити ся за тих мучеників... Правда, пане, що я добре справив ся? Коли тобі собачки жаль, то вона там під муром без голови, з випрочім ціла. А твого сінка таки не відам.

— Гей, служба! верещав череваць... ловить харциза, нагороду велику дам!... Надбїг на той крик огорожник з помічниками, а льокай побїг до замку людий прикликати.

— Не роби дурниць, пане, каже Карпо... я не пляхтич, дїтий вбивати не буду... А коли-б ти навивав ся мене їммати і його з рук видерти, то кле- нусь Богом, що живих нас не дїстанеш... Та мені ніколи довго балакати. З то- бою, пане, ми ще побачимось. А потім слові будьте здорові!

Карпо обернувшись і шубовстнувшись з високого муру в воду, держачи кріпко хлопця в руках...

Пані обомліла. Пан дер собі воло- ся з голови в розпуці.

В замку настала страшна метушня. Ніхто добре не знав, що стало ся. Чути лише було вривані слова, що Стася гайдамаки вкрали...

Паню занесли обомлілу до замку, куди згодом і пан прийшов. Гості кину- лись до зброї. Каштелян приказав сї- длати коні і ладив ся пустити погоню за злодіями.

Та ще заки зібрали ся і виїхали з замкової брами, пані отямилась, вибіг- ла на подвірє замкове і стала їх спи- няти. Вона небога толкувала усім, що коли-б харцизів і зловили, то се певна смерть для її дитини, бо вони її живої не пустять.

Пан з першу перечив ся. Хотів сам їхати з жовнірами.

Він волів бачити одинака мертвим, чим між гайдамацтвом, яке буде над його дитиною знущати ся. Тоді один з гостей пояснив, що козаки з малими дїтьми дуже ніжно поводять ся. Коли дитина жива буде, то згодом буде її можна відшукати, а так через погоню нічого не вдість ся, бо козаки живої ди- тини не віддадуть. Можна навіть окли- кати добру нагороду, окуп. Так радив один бувалий шляхтич, і се помогло, бо погоні більше не посилали.

Розумієть ся, що по тій страшній пригоді про забаву ніхто не гадав, і гості порозїздили ся, оставляючи О- вруцьких в тяжкїм смутку.

IV.

Пан Овруцький розїслав зараз гон- ців по цілій Україні, що хто би привів йому його сінка цілого і здорового, то пан заплатить за нього тільки дукатів. скільки він заважить.

Від тепер на замку в Красноставцях усе перемінює ся. Панство не приймає гостей. На замку злягла тишина. Відправили війсьکو, музикантів і сьпіваків.

Служби остало лише тільки, щоб в пригоді можна оборонити ся та обслу- жити гармати. Пан Овруцький примар- нів, не брала ся його ні їда, ні сон, ні забава.

По цілих днях ходив засумований мов хмара по пустих покоях, по огоро- ді, де любив в добру погоду пересиджу- вати на самоті, особливо в тїм місці, де счинило ся таке нещастє. Говорив мало, до нічого не мішав ся. До себе ні- кого не припускав. Часами брала його страшенна лють. Тоді реготав ся, бив кулаками в стїл, або в стїну і проклинав гайдамаків. В таку хвилю небезпечно було до нього зближати ся.

Від тої переміни Красноставчанам стало трохи легше жити. Не було на замку тільки дармоїдів, то і видаток був менший.

Знову-ж пані Овруцька замешкала в одній комнаті замкової вежі і звідси дивилась крізь вікно цілими днями на околицю виглядаючи, чи не верне її ди- тина. Тут її приносили їсти, бо сходити в низ вона не хотїла. Вона сидить було цілими днями в сїнї та заєдно молить ся. Се нещастє вважала вона за кару, допущену боями за ті злочини, які попов- нив її муж на біднім народі. Вона їх ба-

чила, вона їх осуджувала, та не мала сили їх спинити. Тому-то благала вона своїх мужиків, щоб не проклинали її дитини. Своє нещастє приймала з поко- рою, молячись Богу за здоровлє своєї дитини та о щасливий її поворот.

Обіцяна паном Овруцьким нагорода не остала без наслідків. Згодом стали на замку зголошувати ся з малими хлопцями різні люди. Приходили жиди, цигани, баби, приводячи з собою малих хлопців.

Тоді пані з бучим серцем збігала з вежі в низ. Пан виходив зі своїх поко- їв, та їх надії показували ся даремними. Вкінці панови надїли такі опшуканства і він звелїв одного жиди за брамою по- вісити.

Одного разу устроїли пани нагінку за гайдамаками, розбили якусь малу ва- тагу і піймали кількох. Пан Овруцький дізнавшись про те, запросив до себе панів, угостив їх гарно, і випросив собі пійманих гайдамаків, яких казав зам- кнути до льоху. Пан Овруцький від ра- зу змінив ся. Став веселий, говіркий, наче-б з мертвих встав.

Коли йно гості розїхались, він вий- шов на подвірє і приказав вивести вяз- нів. Страх, як вони виглядали: помуче- ні, зголоднілі, окривавлені, ледви на но- гах стояли. Побачивши таких, пан Ов- руцький зареготав ся страшно, аж усім кров в жилах застигла. Приступив до них і став любенько, солодко розпиту- вати їх, звідки вони і чий. В бідних людий вступила надїя. Ось трафив ся добрячий пан, що їх випросив від лю- тих панів, а тепер на волю пустить...

Вони йому усе розповіли по щиро- сти та стали дякувати, та благословити...

— Я вже, мої любенькі та кохані — ха-ха-ха, продумав для вас долю, хі- хі-хі, що мені ще не так дякувати мете — заручаю вам, що будете з мене вдо- волені — тай знов регочеть ся...

— Кржиштоф! сюди! кликнув пан, і перед ним з'явив ся дворак, що спра- вував колись-то на замку ремесло ката...

— Сьогодні видерти їм по три паси з плечей — ха-ха-ха, а на завтра я о- пять розпоряджу...

Гайдамаки оторопіли. Такого кінця вони не сподівали ся.

В тій хвилі кинули ся на них поміч- ники ката, поздирали з них латані со- рочки, попривязували до стовпів і ста- ли дерти живу шкуру. Роздався стра- шенний крик.

А пан собі стоїть, узяв ся під боки і регочеть ся.

Тоді стало ся щось нежданого. Па- ні Овруцька дивилась з вікна вежі і бачила усю ту роботу не знаючи з разу, до чого воно йде. Та як побачила зне- навидженого Кржиштофа коло роботи, вона не втерпіла. Збігла в низ і припала до чоловіка.

— Ти нелюде, звірюко, мало тобі кари божої? Хочеш киче стягнути гнів божий на голову нашої дитини? Я при- казую, перестань, і вели тих нещаслив- ців пустити на волю...

Вона виглядала страшно. Стояла тут второплена з розпущеним волосем. Очи вогнем сїяли. Дворак не пізнав тепер сїєї покірної, плачучої пані.

Навіть кат заперестав свою роботу ждучи, що буде дальше.

Пан Овруцький йно зареготав ся та викривив лице мов сатана. Він приско- чив до жінки, і штовхнув її з цілої си- ли кулаком в груди.

— Ти гайдамацька душе, ти бестив! мені приказувати будеш?

Пані Овруцька впала горілиць на землю. Служба припала її підносити. Во- на лише два рази дихнула і не жива стала. Служба охнула.

А пан Овруцький відвернувшись до ката і опять зареготав ся.

— Ти, небоже, батогів хочеш, чого став?

І знову зачала ся кривава робота се- ред стогону, крику і проклонів.

Паню занесли до покоїв і там її на- радчили. Замковий капелїан став прави- ти молебні, а пан бавив ся гайдамаками.

Що дня вигадував нові муки. Що дня виводив їх на подвірє. Їм відрубав- ли руки й ноги, некли гарячим желїзом. Дехто не видержав, але було таких двох, що в сам день похорону звелїв їм пани псїдкручувати голови.

За жінкою він ніраз не жалувив і ніхто при нїм не сьмїв за доброю па- нею заплакати.

По похороні закин пан опять дав-

ним житєм. Поспрошував гостей, завів військо, музику, як було колись.

Людам здавало ся, що то прорва ча- су, то був лише якийсь невияснений сон. І панови здавало ся, що він той ці- лий час переспав бездїльно, а тепер на- чав нове, позиточне життя.

Він лучив ся з сусідніми панами у- строював нагінки за гайдамаками. В та- ким поході перебував нераз кілька тиж- нів. В якому селі приловили Запорож- ців або гайдамаків, ціле село нищили, палили, людий мордували не розбираю- чи, старий чи молодий. Пан Овруцький поводив ся так, як пес, котрого довго держали на ланцюху, а тепер спустили.

Настали страшні часи на Україні. Хто лише міг, кидав усе і втік в сьвіт за очі. Села пустїли і гинули.

Пани вважали за свою обиватель- ську повинність, не противити ся, а то ще й помагали в нищеню своїх сїл, ко- ли-б там придибано спільного пансько- го ворога гайдамаку.

По кожнім таким поході вертав до свого замку пан Овруцький з добичею. Привозив кожного разу по кільканацять повязаних харцизів, щоб відтак забави- ти ся, потїшити ся їх страшними мука- ми. По таким поході чути було на замку страшні стони мучених людий, а кров козацька потоками плила по замковому подвірю.

На цілу околицю ближшу і дальшу наляг переполох.

Люди бояли ся голосно говорити. Не дай Господи підслухає хто яке необач- не слово, затагнуть невинного чоловіка на замок і убоють киями.

Пішла проклята слава про пана Ов- руцького, якого звали скаженим псом по цілій Україні. Люди посторонні обїзди- ли мілями, щоб оминати його селища.

Посторонних людий казав ловити і віплати. Та кривава робота виходила йо- му на здоровлє. Він відмолодїв і був ру- м'яний на лиці. Був веселий і любив за- бавити ся.

Від хвилі, як йому хопили сина, він ніколи про нього нікому не згадував. Але видно було, що не забув про ньо- го, бо у вільних хвилях заходив в го- роді замковим на те нещасливе місце, сидїв тут довгенько, брав голову між до- лоні і важко думав.

V.

Карпо Кожушенко скочивши з висо- кого муру в глибокий став, зразу пішов під воду. Та зараз вишпив на верх. Но- жа держав в зубах, хлопця обомлілого держав лївою рукою на своїм карку, а правою рукою плив широкими плесами до другого берега. Коли змучив ся, клав ся горілиць і плив дальше, поки не до- брав ся до камішпю, що ріс при другім березі від ліса, і став на ноги. Він зму- чив ся і важко дихав. Вийшовши на беріг, застав тут вже Максима, що дер- жав коний на погтові.

Карпо поклав обомлілого хлопця на землю і став скоренько одягати ся. Взув чоботи і надяг жупан, не зважаю- чи на те, що сорочка була мокра. При- няв зброю і скочив на коня. За той час Максим завинув хлопця в кожух і по- дав його Карпови.

— Він либонь неживий...

— Живісінський. Дихає як треба і серце беть ся, лише води хлїснув і о- бомлів. Коби лише можна де небудь йо- го осушити, бо то панська дитина. до такого не привив.

— За нами буде певно погоня. 54

— Може. Я їм сказав скачучи в во- ду, що ні мене ні його живим не возь- муть.

Тепер погнали чвалом. Максим їхав передом, Карпо за ним. Він часто на- глядав ся до дитини.

Хлопець кілька разів розплющував очі, і опять їх закрив.

Від того трясення на коні він закаш- ляв ся, а відтак бухнула з нього вода. Хлопець опять розплющив очі і запла- кав, та опять попав в помороку.

Козаки гнали мов вихор. На часок лише приставали, щоб коням відпоча- ти. Вже пішло з полудня, а лісови кін- ця не було, хоч ліс з високими століт- німи дубами рідкий був і можна було безпечно проїхати.

— Де ми тепер будемо? питає Кар- по, коли пристанули.

— Сього я не знаю. Та ми їдемо до сьхід сонця. Тут десь буде глибока бал- ка, густо заросла деревами і корчами.

Там сидить старий Запорожець-ха- рактерник — його Охрімом Неситим звуть, і боять ся його страх.

Він, кажуть, що з нечистою сьлою знаєть ся і великий знахор.

— Ліпше знати ся з чортякою, ніж з паном Овруцьким наприклад. Мені ні- раз не лячно, та коби мерщій до його зимівника добратися.

— Ми повинні заїхати там до ве- чери.

— Чи ти коли у тих сторонах бував?

— Ніколи. Об тїм я розвідав ся від лісника, що недалеко села живе.

— Ти заходив до нього?

— Тоді, як ти пішов замок розгля- дати, я пішов розпитати за дорогою. Щасливо я його найшов не довго блу- каючи.

— Може се той самий, що мене пе- реховав?

— Куди! того давно поховали, а сей молодий ще. Зразу мене налякав ся, ха- пав за пістоль. Та я заговорив до него: чи ти наш чоловік, чи ти панський пес, що на доброго козака стріляти хочеш? І він освоїв ся тай говорив зі мною по людському. „Тїкай, каже, добрий чоло- віче, бо як тебе панські двораки злов- лять, то голову відрубують”. „Я вітчу, кажу, лише ти дорогу покажи, так щоб було де захистити ся під злу годину”.

„Тут, каже, ліс рідкий бува, піде скрити ся, та коли так добре одну дні- ну на сьхід сонця прямо їхати будеш, то надібавш безпечну балку, там хоч ці- лий рік сиди. Хоч воно й не дуже там безпечно”. „Чому?” питаю. „Там живе старий характерник сїчовик Охрім Не- ситий, — каже — небезпечно з ним стрїнутись, бо з нечистою сьлою зна- єть ся. Тобі десь так з краю часок пе- ресидити, щоб кінь відпочав, а відтак далі”. „А чи ти його бачив?” питаю. „Ба- чив раз, каже, та коби не довелось біль- ше. Високий, сивий вус в аршин, чуб теж... брови мов мітли — страшний”. „А ваш пан знає про нього?” „Ні. Лю- ди об тїм мовчать. Пан звелїв би його привести, а хтож би посьмїв братись до нього. Він, кажуть, кого хоче, то в ка- мінь оберне, або в скотину яку небудь. Страшна у його сила. Кажуть, що вз- ки до нього приходять та руки йому лижуть мов пси... Не раджу тобі з ним сходити ся, на очі йому лїзти”. „Ну, спасибіг тобі за добру раду, чоловіче, здоровий будь! Мені самому з таким чортом стрїнути ся ніяково. Либонь не відважу ся в сей бік до сьхід сонця. Ти, будь ласка, покажи иншу, ліпшу доро- гу”.

Тоді сердега став мені розповідати, що є по тїм боці ліса, а що по тїм, та по усіх селищах пана Овруцького сну- ють ся шпїгуни, дуже ласі на прохо- жих, бо пан за кожного пійманого коза- ка по золотому дає.

— На що-ж ти йому таке говорив?

— А так. Коли-б дізнали ся, що я був у нього, взяли би сердегу на спит- ки, куди, й що, — а він міг би вигово- рити ся, що я поїхав к балці. А так скаже, що я поїхав на полудне або на північ, то туди і погоня буде...

А коби Господь допоміг до того ха- рактерника добратися, тоді ми і без- печні.

— Воно справді хитро ти обдумав.

— Лісник мене попращав, та ще й паланцю дав на дорогу. Ось тобі. Кар- пе, половина...

Козаки були голодні, тому палан- цю зіли в мить.

За той час не злазили з коний. Ко- нї поскубали трави і пігнали дальше.

Вже вечєрїло, як побачили перед собою велику гущу дерев і корчів. Не було ніякої доріжки, лише незаметна стежка. Їхали один за другим. Віздили в глибокій провал. По бокам що раз висше підносили ся стїни, оброслі кор- чами і високим деревом. А далі проваль розширювала ся і вже могли їхати по- біч себе.

— Знаєш що, Карпе, нам би гово- рити тепер голосно хрещеною мовою, а то чого доброго так старий хрін сидить де за корчем, та ще чуло піпље на при- вітання...

— Може-б ліпше гукати козацьким звичаєм...

— Або зсьпівати... вже так давно не сьпівали.

(Дальше буде).

КАЛЕНДАР.

МАРЕЦЬ.

п.ст.	Дні	Руські свята
7	Четвер	Полкарна
8	Пятн.	† Обр. гл. Івана
9	Субота	Тарасія
10	Неділя	З. П. Хрестопок.
11	Понед.	Прокопія
12	Вівтор.	Басилія іспов.
13	Середа	Касіяна

НОВИНКИ

¶ „Слідами“ Січинського. Віденська Zeit донесла з Станиславова, що тамшня поліція донесла до віцежупана комітату Бігар, що там ховаєся Мирослав Січинський у свого знайомого учителя Турянця і що віцежупан почав перешукувати жандармерією цілий комітат. Ціле се донесенє є неправдиве.

¶ Голодівка в львівській духовній семінарії. Як відомо, за рбсійські гроші ширить ся тепер в Галичині православна пропаганда. Табор „истинно русских“ має тепер невичерпане обильне жерело доходів, яким з одної сторони сильно обловлюють ся „истинно-русскіи“ менери, з другої деморалізує ся нарід. На жаль, як виказують події на Лемківщині, католицьке „истинно-русское“ духовенство не мало причинило ся до ширення православя. Оно криє дійсний стан річи, одурює свої духовні власти, а своєю політичною пропагандою витворює собі серед народа опінію, що то „вшитко едно“, чи духовний провід над ним веде „православний“, чи таки наш „истинно-русский“ католицький „батюшка“. Отсей стан річий є підкладом, на яким розвинула ся голодівка 205 питомців духовної семінарії, які зажадали усунення з духовної семінарії 11 питомців москвофілів. Голодівка тревала два дні і в тім часі 5 питомців омліло з голоду і ослаблення. Завдяки тактові ректорату і послухови питомців голодівка по двох днях скінчила ся.

¶ Війна духоборів з фармерами Русинами. Послідного тижня в в місточку Блейн Лейк на захід від Ростерна відбула ся війна між духоборами з одної сторони а Русинами фармерами з другої сторони. Причиною війни був порожний вагон на пшеницю, який духобори і паті хотіли взяти до сипаня збіжа. Амуніцію воюючих сторін заступило каміне, дрова, батоги і дошки. Один упав з розваленою головою і мусіли його забрати його соплеменники до селенія. Поліція арештувала більше число сих вояків.

¶ Війна Туреччини з Італією. Війна, що вже довгий час провадить ся так млаво, починає прибирати грізнійший вид. Стрічі італійського війська з Арабами острійші і завзятійші але кінця війни нема що так скоро сподівати ся, хоч Москаль забірає ся знов обох ворогів погодити. Сим разом Турок не хоче нічого знати про спокій, хоч би тимчасовий, бо тогди, каже він, не міг би війська свого посягати назад до Африки. Одначе здає, що другі держави скоро успокоють Італію, бо вона їм добре докучає тим, що переловлює їх кораблі, тримає по кілька день і псує тим торговлю а також нечистої купці.

¶ Епілог бунту військових в'язнів в Чернівцях. В день цісарських уродив 18-го серпня м. р. прийшло в черновецькій гарнізонній в'язниці в наслідок суперечки з профосом до бунту в'язнів. В'язні побили годі профоса і варту, що надбігла йому з ратунком і доперва зареєстро-

ваний відділ піхоти завів спокій. За сей бунт обжаловано 15 в'язнів і поставлено перед військовий суд, який 8 з них засудив на смерть а решту на в'язницю в твердині. Найвищий військовий суд замінив кару смерти на 3-літню в'язницю в твердині.

¶ З весіля похорони. В Шама-реві на пруськім Шлеску відбувало ся весіле. Весільна дружина вибрала ся до костела на великім драбинястім возі. Фірман поганяв, що дало ся, та серед скорої їзди завадив возом о придорожний камінь так сильно, що камінь розбив ся, а ідучі випали з воза так нещасливо, що чотирох згинulo на місци, а решта одержала тяжкі рани. Тільки візник якимсь чудом вийшов цілий.

¶ Статистика страйків в Росії. На основі звітів, зібраних фабричними інспекторами, було в минулім році в Росії 422 страйки, отже о 200 більше чим в 1910 р. В сих страйках брало участь 98.554 робітників, то є о 52 тисячі більше ніж в 1910. р. Число страчених в наслідок страйків робочих днів виносило 768.556 днів, або о 512 тисяч днів більше як в 1910 р. Майже всі страйки були на тлі економічній! Політичних страйків було лише 22 (з причини 1. мая). Найбільше було страйків в бавовнянім промислі (67), вовнянім (44), папєровім (45), металевім (79), хемічнім (52) і т. д. 39 прц. всіх страйків припадає на губернію варшавську. Найчастійше домагали ся робітники підвищення плати, рідше зменшення числа годан праці. Більшість економічних страйків, 57 прц. покінчила ся успішно для робітників.

¶ Грабіж на залізниці. Оноді вночі їхала з Колюпок до Лоді, в Росії, властителька дібр, Анна Беньковська. До того самого переділу всіло також товариство, зложене з кількох елегантно одягнених пань і панів. По виїзді зі стації п-ю Беньковську зачало млюти і небаком вона заснула. Колиж пробудила ся близько стації Лодь, побачила з острахом, що пропав її клунок, в яким було 18.300 рублів готівки, заставні листи на 400 рублів, і золотий годинник з ланцюшком та інші дорогі річи. Не було вже також і „чесного“ товариства, яке донустило ся грабежи.

¶ За замах на кат. Карний відділ варшавського окружного суду розважав справу Ст. Насецького, 20-літнього молодця, засудженого на 15 літ тяжких робіт і відбуваючого кару в Мокотові, обжалованого о се, що він хотів убити товариша тюрми, В. Махталовича і задав йому в сні кілька ран ножем; але замах не повів ся бо ніж зломив ся. Потягнений до одвічальності зізнав Насецький, що не мав наміру убити Махталовича хотів його лише скалічити; довідав ся він іменню, що Махталович був у службі ледської охрани, зробив донос на його братів, а потім, як кат виконав на них присуд смерти. Пошкодований признав, що був агентом охрани в Лоді, заперечив однак, що би був катом. Суд признав вину Насецького і засудив його на 20 літ тяжких робіт.

¶ Довгий вік. В Ірландії помер сими днями Мартин Донне, проживши 117 літ і 7 місяців.

¶ Нові копальні брилянтів відкрито в полудневій Африці. Глядачів скарбів огорнула горячка скорого збогачення. Ними переповнені всі поїзди, що ідуть в стону Блемгоф. Безлюдна пустиня заройла ся від шатер, бараків і дімків поселенців. Перед 6 тижнями було в сій місцевині 7.000 людей, але в короткім часі се число подвоїло ся, коли в Мойфонтайн від-

даленім о 9 кільм. від Блемгоф відкрито нову копальню. Однй такий поселенець найшов там три каміні, ваги 11¼, 7¼ карата, які продав за 5.000 дол. По кількох днях найшов два брилянти ваги 70 і 94 кар. Розуміє ся, таку ситуацію старають ся всі використати; якийсь підприємець запровадив межи обома ново відкритими копальнями комунікацію самоїздом і бере по 10 дол. від особи, з чого має величезні доходи; самоїз іде туди 10 разів денно. Купці і власники на борзі побудованих бараків, а навіть фризієри збивають там тепер великі гроші.

¶ Кілько хліба хто їсть. Найбільше хліба їдять Данці, бо припадає на одного чоловіка 287 кілограмів річно. За Данцями йдуть Белгійці, де припадає на одного 274 кілограмів. Найменше їдять Португальці, бо там споживає один лиш 102 кілограмів. Француз споживає 134 кілогр., Швайцарець 212, Німець 209, Москаль 173, Австриєць і Іспанець 155, а вкінці Італієць 125 кілограмів.

¶ Сьміла подорож жінчини в глибину Африки. Міс Olive Mac Leod мала недавно в географічній король. стоваришеню в Лондоні відчит про свої пригоди в Африці. В 1909 р. погіб в глибині Африки, в борбі з дикими племенами її суджений, поручник Алекс. Royle. На сю вість постановила відважна жінчина дістати ся до місця його смерти і поставити на його гробі пам'ятник. Перейшла вона через Рігерію, Камерун і французьке Конго; підчас сеї подорожі зазнала вона багато цікавих пригод. Якийсь час була вона навіть в неволі у сего племені, котрого жертвою упав її суджений. Перебуваючи між тим племенем, мала добру нагоду пізнати африканські звичаї і обичаї жінчин. Цікаве є се, що прийшла до пересвідчення, що європейський світ в засаді, не ріжнить ся від африканського. І там, в Африці, носять деякі жінчини фальшиві коси, підкладки, одним словом, роблять все так, як їх сестри в Європі, щоби лише приподобати ся мущинам. Тамшня аристократія носить ся гордо і виставно, як англійські лорди. В одній річи мурини стоять по думці міс Mac Leod навіть вище від Англійців, іменню в заходах около ублагодження раси. Коли молодий мурин хоче женити ся, мусить піддати ся огляданню, чи є здоров, хоробрий і відважний. В тій цілі мусить переходити всілякі проби. Але скоро вже раз оженить ся, стає обмеженим паном родини; жінка є лише частию інвентаря. Але не хибє часом у муринів певного рода пошани зглядом жінчини. Одного разу коли міс Leod зісдала з коня, почитав її воїн глибоким поклоном, але коли иншим разом хотіла засісти раз мущинами, відтручено її брутально.

¶ Смерть 139 літнього. В Румунії помер може найстарший чоловік, властитель дібр, Мігай Чорнодолю, маючий-139 літ. Перед 70 роками вмерла його жінка, лишивши 18 дітей. Мігай не був ніколи хорий, лише перед кількома роками стратив зір.

¶ Процеси Каруза. Славний сьпівак, тенор Карузо через свій темперамент і брак життєвого досьвіду (хоч обіждає весь світ) не виходить майже ніколи з процесів. Власне тепер відбуває ся в Медіолянї проти Каруза процес о відшкодоване за недодержане обітницї подружжя. Позиває його п. Єлисавета Гавеллі а шкоду за зломане серце отакувала доволі високо, бо на 250.000 лірів. Сей процес веде ся перед цивільним судом, але рівночасно

має Карузо також в Медіолянї процес перед карним судом, де одначе виступає він сам в ролі жалібника. Підкладом процесу є також любовні справи. Карузо обжаловує свою довголітню товаришку, з якою мав двоє дітей, котрі дуже любить, сьпівачку Аду Дзіякетті. Предметом обжалування є любовна зрада. А саме обжаловує її Карузо, що вона зраджує його з власним шофером. Се два процеси, а незадовго має почати ся третій, де Карузо позиває лікаря-спеціаліста від горляних недуг, професора д-ра Делія Ведова, що минулого року щасливою операцією спас Каруза від небезпечної для його голосу недуги. Операція і лікарські забіги д-ра Ведова удали ся так знаменито, що К., як загально говорили, не тільки не стратив голосу, але ще краще почав сьпівати. Розумієть ся, що д-р Ведова зажадав відповідно приличного гонорара. Торги о висоту гонорара дістали ся до преси. Д-р Ведова оповів цілу справу в часописах, розказав історію і хід недуги Каруза і т. п. За те Карузо обжалував його, закидаючи йому обиду і зраду лікарської тайни.

ПОЗІРІ РОДИМЦІ ПОЗІРІ!
Заходом Товариства „Запорожська Січ“, в Нью Гевен, Конн. відиграє ся перший раз театральне представлене
„НЕВОЛЬНИК“
драма в 5-ох діях,
в німецькій гали, 287 Востер стр.
Нью Гевен, Конн.
в суботу, 9-го марта 1912 р.
Початок о год. пів до восьмої вечером.
Ціни місць: Крісла І-рядні 50, II-рядні 35, галерія 25 центів.
Запрашаємо всіх Родимців, так місцевих як і позамісцевих до ласкавої участі.

ТРИЦЯТЬ І ДВА
РОКИ МИНАЄ,
ЯК ІСНУЄ ЗНАНА
ФІРМА

ГРОХОВСЬКИЙ І КО.

З маленького склепину, добре аналого нашим старим костюмам, зріс банк опертий на певних підвалинах. І коли протягом 32 літ багато інших банків обанкрутувало з кривдою бідних імігрантів, котрі поістали в зносинах в тих банках, банк мій сповняючи своєю і ретельно всякі справи своїх коштумерів, сьміло дивив ся в будучність і аложив в касті радий

100.000.00 ДОЛЯРІВ,

яко казано гаранційну на се, щоб тим, котрим не вистарчало доказана через 32 літ совісність солідності та прихильності майно мое, дати отсю матеріальну вапорку. Опертий на таких підвалинах банк, в котрім кождий з урядників моїх є під бондом, повинен знайти довіру і у тих, котрі удають ся до банків чужих і непевних. Обсяг діяльності мого банку є слідуєчий:

СПРОДАЄ ШІФКАРТІ на всі лінії по цінах установлених через ксмпанії.
ВИМІНЮЄ всі заграничні гроші і
ВИСИЛАЄ гроші до СТАРОГО КРАЮ скоро, певно і безпечно по курсі деннім.

ПРИНИМАЄ гроші на процент і виплачує на кожне жадане. Займає ся продажем і купном реальностей, виробляє позички, аскурує від огня, переглядає гіпотекні і т. д.
ОСОБЛИВИЙ ВІДДІЛ ПРАВНИЧИЙ, проваджений через старокравчих правників, опираєть ся всілякі контракти як: купна, продажи, аренди, даровизни, інтерпризи, списує те егменти, стигає спадки, перепроваджує процеси і т. д. — а всі документи вістають по твердженні через п. к. конзуля і мають свою силу правну в судах старокравчих.

Пишіть по руськи і в такім язиці дістаєте відповідь. Не з хрестами і образами святих до Вас звертаюсь, як се інші роблять, лишень вказуючи на чесне і солідне імя через 32 літ існуючого банку мого, прошу: ЗАГОСТИТЬ І до мене.

З поважанням

Л. В. Швени.

Властитель фірми Гроховський І Ко.

Адреса Головного Банку:

GROCHOWSKI,

Bedford Ave. & Grand Str., Brooklyn, N. Y.

Адреса філії:

GROCHOWSKI,

115 E. 7th Str., New York, City.

Адреса філії другої:

GROCHOWSKI,

101 Rockaway Road, Jamaica, N. Y.

Який то „рай“ найшов я в Росії.

Від добр. С. Рембецького дістаємо до поміщення лист, який кидає ярке світло на сей захвалюваний кацапми „рай“ у Росії. Дописуватель подає лиш один — так сказати-б — момент із своєї життя, однак він так характеристичний для відносин пануючих у сьому „раю“, що із нього дуже легко виробити собі загальний образ.

Письмо се може вісворить декому очи та перестереже перед очайдушним шуканєм „раю“ у російським пеклі, тим більше, що тими часами пічне ся опять жива агітація між нашими людьми ва купованєм землі у Росії, спеціально на Волини.

Лист звучить:

„Оттак, милі Братя, побачив я якось у Нью Йорку часопис „Правду“; вона зацікавила мене і я її купив і перечитав в однім місці, що наші Галичани дуже хотіли, аби була війна і щоби вони перейшли під Москаля. Нехай Вас, любоньки, Бог боронить від сего! Не слухайте тих, що Вам плетуть всякі дурниці, за рай і небо в Росії. Я був в тім раю і Вам оповім про него. Я походжу з Галичини, з сокальського повіту, з села Стенятин; як я оженив ся, то пристає до своєї жєни, котра мала півтретя морга поля із городом на яким було 600 акорон довгу. Вачу, ідуть люди до Росії і дуже тано купують там землю, то і погадав, що треба й собі піти туди; а навіть пішов моєї жінки батько, що мав в Галичині 5 моргів поля а там купив за сі гроші наших 15 моргів, отже чмужби і мені не спробувати. І так, людоньки, пішов і я, купив поле, дав за десять наших моргів 300 рублів, а своє продав. Взяв 800 ринських, бо тоді ще було і у нас дешево, бо то вже 15 літ, як я з жінкою переїхав у Росію, до свого батька. Ледви ми прибули на місце, аж ту на третій день приїдуть якийсь шарапута і кричить: „Нехайно вийдот етой, каторий егут приехал! етот Галіціяка!“ Виходжу я із великим страхом а він до мене: „Приїдї но завтра до мене, панімаеш!“ та ще кричить на ціле село такі слова брідкі, що немислимо їх написати на папери. На другий день я прийшов до нього, а він каже до мене: „Іміш паспорт?“ — Кажу, що маю. „Давай ту!“ — Я віддав. — „Давай пят рублей, как не дасьош, сьой частя адіслют до Австрії!“ — Як так, то треба дати, і я дав пять рублів. За три дні знова мене кличе, і то не лиш мене самого, лиш всіх нас разом яких приїхало 5 фамілій. Ми кажемо йому: таж ми тому три дні як повіддали паспортї таки вам самим до рук! Ви їх самі забрали. „Нет, я од вас не забірал! Вот сьой час вижену вас до Галіції!“ Пішли ми до пристава і жалум ся, а він нас еше висьміяв і каже: „вот ви сволочи, вот ви бродяги, вот ви душоугубнікі, вот я вам покажу, кагда стежка в горох! До штарнайцят дней как не будьотї імєть паспортф, сейчас пайдаьте в Австрію!“ Що було робити? На другий день ми знова пішли до того першого, кланяємо ся йому до ніг, просимо: пане, віддайте нам паспортї. „Дайте по десять рублей!“ Треба було знова платити.

По двох роках треба було приймати російське підданство. Господи, кільки то прийшло ся витерпіти! На тиждень нас два-три рази закликали і виганяли з Росії, говорили, що не можемо мати землі і т. п. Трох з поселенців попродали усе і повтікали в ночи через границу, повідрікали ся своїх паспортів та усього, чого не могли продати; а нас два якось ви-

підданство, але землю я все таки мусів продати за пів дармо, бо не дали нам її тримати.

Та на тім ще не конєць. Як я вже дістав підданство, то вони знова стали чіпати ся мене, щоби я приписав ся до якоїсь громади, бо там е таке право. Приходжу отже до волости (громадський уряд) і кажу, щоби мене приписали, а що то буде коштувати, то я заплачу. А мені старшина каже: „Галіціяків сволочів не приймаємо до волості, до християннів; надо тебє приписать до мещанов!“ А під мещанами в волості записують Жидів. І приписали мене до Жидів.

Хто не був в Росії, то думає, що там „цар русский і уряд русский“; але ви тільки підїть і спробуйте, що там виробляють із нашим народом, покушайте на своїй шкїрі того добра і раю, то зрозумієте, як мені було любо подивити ся на ту газету „Правду“. А там так хвалять то „руське“ правительство, так заохочують наш народ йти у Росію. Падлюки! Аб тим брехунам від „Правди“ порадив хоть на два тижні піти у сей російський рай і зазнати опіки „руських“, а потім побачилибсьмо, якоїб вони засьївали. Пізналиб, що то таке Росія і не дурилиб не туманили незрячий народ.

С. Рембецький.

Нові книжки і виданя.

Ukrainische Rundschau. Ukrainisches Repraesentationsorgan vor dem Ausland, erscheint einmal monatlich in Wien, in eleganter Ausfuehrung und kostet jaehrlich fuer America \$2.00. Redaction und Administration: Wien, XVIII. Messerschmidtgasse 30. — Inhalt (Nummer 1. 1912. X. Jahrgang; Einladung zum Abonnement. Wir und die Tschechen. Polen und Ruthenen. Non omnis moriar. (Quasi ein Nekrolog). Die letzte Ausgabe der jagellonischen Idee. Ad majorem Russiae gloriam! Polnische pia desideria. Zur Feier der nationalen Wiedergeburt. (Markian Schaschkewytsch. Zum 100. Geburtsjahr des Dichters). Wie der Zar 1870 Oesterreich warnte. (Aus den Memoiren Emile Olliviers). Rundschau.

Канадїєць. Народно-моральний (?) двотижневник. Видає Спілка „Канадїєць“. Виходить в Едмонтоні 1 і 15 кожного місяця. Річна передплата \$1.00. Адреса видавництва: Canadian, 602 Kinistino Ave, Edmonton, Alta. Canada.

Рідний Край. Часопис громадсьва і літературна. Виходить двічі на місяць. Редакторка-видавниця О. Косач (Олена Пчілка). Київ 1911. No. 31—32. Октябрь (Вересень). — Зміст: Засмуканий край (кінець). „Проміне швидко рік за роком“ — вірш Я. Момотова. Почтова скринька — гумористичне оповіданє Миколи Новицького. Вірш — Л. Молотка. Учительські курси в Києві — Учителки. Українське слово й мистецтво. Лист. Чи „здание“ чи „издание“? — замітка Ред. Супротивна хвиля — О. П. Вісті. Опілки й господарство. — Малюнки: Київське село в базарний день. Київська селянка. Український краєвид. — Адреса видавництва: Київ, Благівщенська ул., ч. 101. кв. 4.

Молода Україна. Часопис для дітий старшого і меншого віку. (Додаток до „Рідного Краю“). Виходить у Києві, (Благівщенська ул. ч. 101) під редакцією Олени Пчілки. — Зміст ч. 12. за грудень 1911: Не євїтіло ся — П. З. Сирітка — вірш М. Бандуриста. „По правді“ — жарт Ф. Никопольчука. Гуліверові подорожі

Пчілки. Світознання (про повітря). Курочка й Рябкобайка — Гр. Чулая. Сміховина. Загадки й т. п. Малюнки — до Гулівера й інші.

Економіст. Місячник економічно-господарський. Орган Краєвого Союзу Ревізийного. Виходить у Львові з кінцем кожного місяця. Річна передплата разом з додатком „Самопоміч“ виносить 5 К. Адреса редакції, адміністрації і експедиції: Львів, Ринков 10. П. поверх. — Зміст ч. 8. за серпень 1911: Розвиток векся. Переміна „Краєвої Спілки для господарства і торговлі“, в Перемішлі на „Краєвий Союз господарсько-торговельних спілок“ у Львові. Краєвий Патронат рукоділ і дрібного промислу. Еміграція з України до Сибіру за чверть віку. Всячина. Бібліографія. Обіжник. Оголошеня.

Ювильний Фонд ім. Марніяна Шашкевича.

(Фонд „Рідна Школа“ в Галичині.)

Оголошено в ч. 9-ім \$271.72

В Детройт, Міч. жертвували слїдуючі добродїї: І. Сидор 2 дол.; І. Грошко 1.20 д.; по 1 дол.: Семен Когут, В. Когут, А. Гашин, М. Подольчак, Г. Василь, Кон. Соловій.; по 50 цнт.: А. Майкович, Яків Мензат, Т. Данилович, П. Пошивак, І. Бабій, М. Козелко; по 25 цнт.: Т. Фармега, А. Саріцький, Г. Плекан, Д. Когут, М. Пелех, С. Бабій, М. Снявїцький, І. Кінек, В. Білінський. — На парохїяльнім балю зібрано \$3.50. — В церкві сьв. Йоана Хрестителя зібрано з аквфисту 7.25. Загальна сума 25.00

Посилка гроший 10 ц.

Разом \$296.72

Всім жертводателям многая і благая літа! А від Русї України щире спасибіг за їх добрі серця!

І. Грошко.

Всякі дальші жертви просять ся висилати на адресу касїєра фонду: S. Jadowsky, Box 76. Jersey City, N. J.

о. Йос. Чаплинський, пр.
Сем. Ядловський, кас.,
Вол. Каськів, секр.

ПОКІРНА ПРОСЬБА ДО ВСІХ РУСИНІВ ЗА МОРЕМ, В ДАЛЕКІЙ ЧУЖИНІ, В АМЕРИЦІ.

Слава Ісусу Христу!

Підписаний удає ся до Вас, дорогі країни і земляки, з горячою і покірною просьбою. Зважте моє бідне нещасне положєне і поратуйте бідного старого батька і нещасну вдову таї маленьку сирітку, котрі випровадили свого сина, а жєна мужа за океан, щоб заробив за морем кусок хліба як і Ви всі. Місто того постигла його зараз першої ночи смерть через удушенє газом в Джерзі Сіті, Н. Дж.

Поживив старий батько для сина на дорогу гроший у жиди, син помер, а ми бідні зістали ся без куска хліба і без хати, бо жид вигнав з хати серед зими, не зважаючи, що син нам не може, бо умер, а батько старий, а вдова і сирітка не мають чим заспокоїти неумолимого жиди. Протягаємо до Вас руки з слезами і до землі Вам кланяємо ся таї просимо милосердія Вашого: поратуйте нас бідних, поратуйте!

Скинйте маленьку лепту, подайте бідним милостиню Христа ради, а Господь наш Милосерний уділить Вам щастя і здоровля за тим широким морем, оборонить Вас від нещастя і горя.

Просимо євітлу редакцію „Свободи“ уділити місця в Вашій поважаній часописї тим нашим словам і слїзам, таї всі лепти просимо зібрати через газету „Свободу“ і нам ласкаво прислати. Ви знаєте наш бідний край і його чор-

дайте ся упросити люди добрі і поратуйте нас. Бо хтож нас поратувє, як не свої рідні країни і земляки Русини.

До сеї пори на мої руки прислали по 5 акорон: Іван Михайлишин і Кипріяни Клименто з Алеґєні, Па. разом 10 акорон. Складаю їм велике спаси-Бог і молю Господа за їх здоровлє. Нехай Христос їх боронить і хоронить в тїй чужинї від нещастя і допоможе доробити ся таї вернути в рідний край такими здоровими, якими поїхали в чужину за куском хліба.

Стефан Казюка (з сиротами)
в Токах, почта в місці
коло Підволочиск.
Галичина.

Земля на продаж.

Продам: 85 акрів доброї, рівної землі при публичній дорозї по \$15 акер. Легко єї корчувати і є на нїй трохи тайзів. Також 100 акрів ліса (ліс варт окол \$500), земля добра, особливо над річною — по \$18 акер. 60 акрів ліса (ліс варт яких \$250), земля добра, по \$14 акер. 130 акрів доброї вичищеної, але трохи запушеної землі, по \$15 акер. 85 акрів дуже доброї, чистої землі зі всіми будинками \$3200. Воздух і вода тут дуже здорові. Деякі плоди збираєсь 2 рази до року. 25 акрів добре управлєних цілковито вистарчить на удержанє родини.

Оден Русин має сейчас коло мене 1800 акрів землі і хоче розпарцелювати 1000 акрів або й більше між Русинів по 25 до 50 акрів на родину. Землю сю треба майже всю корчувати. Він продаєть сю землю по \$12.50 за акер, на сплату на 8 до 10 літ. Не раджу купувати тут землі одній або двом родинам, але що найменше 10 або 15. Хто хотів би купити землю, яку я продаю, або хотів би купити в того Русина, нехай голосить ся до мене (бо сей Русин тут не живе) і нехай напише скільки землі і по якїй цїні хотів би купити, скільки може заплатити з гори готівкою і як сплатував би решту. Коли готівкою ся вас 15 людей, що хочете купити землю в мого сїда Русина, то він вас повідомить, коли маєте тут приїхати і сам тут приїде, аби розміряти землю і поробити контранти та видати „діти“ тим, кому земля сподобась. Тут може повстати невелика руська колонія та побудувати свій млин на річцї, яка пливе серединою отсеї землі, (давно був тут млин), а пізнійше може стати таки й добре руське село.

ІВАН АРДАН,
Penrith, Cumberland Co., Va.

Телеграма!

Важні новини
яких ще не було!

Ми закупили цілий наклад книжок Д. Січинського.

I. Ще не змерла Україна у двох частях, 152 дісець патріотичних і народних під нотами.

II. Часть Текст до I. части — ціна 3.00 дол., тепер лише 2.50 дол. за дві часті, латинськими буквами.

ЧИ ВИ ВЖЕ ЧИТАЛИ:

3 ласки родини, - повість в трох частях А. Чайковського? Дуже гарне. 524 сторін. Ціна 1.50 дол.

Альбом Шашкевича 75 цнт.

Портрет М. Шашкевича 50 цнт.

Альбом і портрет разом 1.00 дол.

Камінна душа, незвичайно гарна повість 376 ст. вел. формату 2.00 дол.

Князь і жебрак, 50 цнт.

Любов, Н. Д. Толстого, 10 цнт.

Листи з пекла, 15 цнт.

Жителі Марса, 15 цнт.

Картина в Євєєвїтїї історії в 3 частях, 60 цнт.

Поезії О. Ю. Федьковича, 410 сторін, в гарній оправі, 1.00 дол.

В неділю рано зіле копала, 1.10 дол.

Твори Шашкевича, 80 цнт.

Верховинські загадки, незвичайно гарне оповіданє, 50 цнт.

Розбійник Кармелюк I і II. часть 2.50 дол.

Замовленя слати на адресу.

RUSKA KNYHARNIA,

850 Main Str., Winnipeg, Canada

„SVOBODA“ (LIBERTY)

THE RUTHENIAN WEEKLY

Published every Thursday at
83 Grand St., Jersey City, N. J.Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

ANTHONY CURKOWSKY, editor.
83 Grand St., Jersey City, N. J.**K. KIRCZOW, manager**
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year.

The largest circulation throughout the
United States, Canada and Europe.
The only advertising medium. Rates
furnished on application.Entered as second-class matter March
30, 1911, at the Post Office at Jersey
City, N. J., under the Act of March 3,
1879.**„С В О Б О Д А“**журнал для руського народа в Амери-
ці і орган „Р. Н. Союзу“, виходить що
тижня в четвер і коштує:• Америці на 12 місяців \$2.00
• до старого краю на 12 місяців ... \$2.50
• Америці на 6 місяців \$1.00

Оплачувати газету треба всегда з готри.

Адреса:

„SVOBODA“83 Grand St., Jersey City, N. J.
Число телефону 498.Гроші треба посилати в режістрова-
них листі, або через експресовий або
почтовий моні ордер. Моні ордер, то є
почтєвий переказ, котрий дістанете від
почтєра або агента на акспресовім офі-
сі, пішліть на нашу адресу, бо без того
ми не годні гроший дістати.**Замах Ляхів на руські школи
в Галичині.**

(Лист з Галичини.)

Те, що тепер роблять Ляхи в Галичині з українським народом, переходить понятє кожного, хто привик до якої такої справедливости. Паба-
чивши, що політичні розбї, виборчі
шахрайства, крадіж руських дітей ла-
тинськими ксьондзами, не доведе так
скоро до ціли, звернули вони тамти
літами цілу свою увагу на нищенє
руських шкіл. Се діє ся в так нагаль-
ний спосіб, що годі навіть упорядку-
вати собі матеріял, щоб се описати.
А однак, хоч дрожакою рукою, хочу
дещо коротко про се згадати. Вже
від п'ятих літ не хоче польська
рада шкільна стабілізувати уч-
чителів Українців і лише декому
з учителів удасть ся штука. В якій
саме цілі робить се рада шкільна го-
ді ясно перевідати. Здаєсь, що одно-
го гарного дня хоче всіх провізорич-
них, нестабілізованих, учителів Укра-
їнців позбавити посад. Впрочім поба-
чимо в будучности. До руських на-
родних шкіл дають сталих учителів
Ляхів, які сейчас на власну руку пе-
ремінюють руську мову викладову на
польську; не роблять відразу сего
там, де боять ся свідомих людей.
Навіть там де є руська приватна шко-
ла а учитель платний з краєвих фон-
дів (таких є всего три) надає поль-
ська рада шкільна учителів Поляків.
Катованє руських дітей учителями
Ляхами — навіть за руську молитву
на днівнім порядку (як прим. село
Жулин). Про переносненє учителів
Українців на Мазури, нема й що вга-
дувати, бо се щоденний факт. Ідїм
дальше: в Ярославськїм повіті, що як
звісно лежить на пограничю між схід-
ною і західною Галичиною, є села
з мішаним населенєм; де однак є тре-
тина Поляків, там всюди польська
школа. Деж є половина польського

населення, там зносять науку руської
мови цілком (недавня інтерпеляція
Др. К. Левицького в сеймі в одній
такій справі); щастє, що ще не зно-
сять науки релігії в рідній мові.

Перейдїм тепер до фактів, які ді-
ють ся в таких случаях, де вже нема
ніякого закону. Вправді є закон шкіль-
ний, що там, де є 40 дітей, можна
закладати школи для меншости, на-
коли рада громадська се ухвалить.
Однак маємо всего 14 міст, де є русь-
кі школи побіч польських, але в тих
містах є по кілька або кільканадцять
тисяч Українців. В інших містах не
помагають ні ухвали громадських рад
ні петиції ні депутації — руські або
на пів руські міста та містечка не
сміють дістати своєї школи. За те
придивім ся, як з поспіхом закладає ся
польські школи в руських місцевос-
тях, навіть для 7 (словами: сімох) ла-
тинників! Рада шкільна не може опер-
ти ся на ніякім законі, і через те не
може заложити там польської школи.
Але на тєє польське „Товариство
школи людowej“, яким рада шкільна
послугує ся. Се товариство закладає
нібито приватну свою школу, а рада
шкільна надає її відразу учителя
платного з публичних фондів. Сей
учитель, будучи нібито в приватній
школі, не є вязаний нічим супроти
властий, розвиває шалену агітатор-
ську діяльність, на знищенє Україн-
ців. В той спосіб, де рада шкільна
не може заложити школи, удержує за
податкові руські гроші платних агі-
таторів. „Jak nie prawem to złewem“
— ось засада Польщі супроти Укра-
їни. Та йдїм далше: такі „приватні“
школи існують найдовше 3 літа. За
той час приказує окружна шкільна
рада руській громаді, збудувати окре-
мий будинок для польської школи,
хочби навіть руська школа не мала
відповідного приміщення. Колиж русь-
ка громада опирає ся тому, — тоді
рада шкільна вміє собі порадити; сойм
ухвалює мільонові фонди на бу-
дову шкіл, і сї фонди йдуть виключ-
но на будову польських шкіл в
руських селах. Читачі гадають
певно, що се байки. На жаль, се прав-
да — а на те доказ: з кінцем 1911 р.
вийшла у Львові книжка, тайно роз-
силана польським мужам довіря, п. в.
Powiat Lwowski, де є найдокладній-
ша статистика кожного села; в тій
книжці зовсім отверто виписують во-
ни плян здобування кожного села по-
іменно: між иншими сказано, що у-
держанєм школи нема чого журити
ся, бо на будову таких шкіл має сойм
ухвалити 10-мільоновий фонд. І що
скажете? Власне 15 січня 1912 року
сойм ухвалив той 10-мільоновий фонд
на будову польських шкіл в руських
селах. Дійсно, волосє стає дубом,
коли про се читає ся. Один з наших
щирих людей дістав ся на довірочну
нараду товариства школи людowej, а
коли почув сї польські пляни — хоч
як вони цікаві — мусів втікати,
бо не міг слухати сих проєктів
на знищенє України. Бояв ся,
що йому пукне серце з розпуки.

Щож ми маємо робити? Правда,
ми маємо „Рідну Школу“, організує-
мо кружки, закладаємо приватні шко-
ли, складаємо сотики та корони на
фонд „Рідної Школи“ — але нам і міль-
йонів не вистарчать — треба міль-
ярдів, щоб дорівнати Ляхам, в ра-
тованю наших меншостей. Щоб однак
недопустити до знищеня українських
сїл та містечок, на те одна рада: ор-
ганізувати фізичну боеву силу — бо за-
кона нема, щоб при його помочи мож-
рагуватись. Здаєсь, що найліпший
спосіб бойкот податків: не пла-
тити державі ані одного соти-
ка, як довго вона толєрує ухва-
люванє мільонових фондів на
знищенє України. Впрочім, коли

приздуматись над величиною сїї гро-
зи — можна справді з розуму зійти,
в почуті бозильности. Однак не віль-
но тратити надії. Йїм до очайлуп-
ного бою, при помочи матеріяльної
помочи соборної України.

Нехай буде файт.

(Статя надіслана.)

В послїдних двох трох місяцях, ви-
вязав ся на американській Русі ма-
лий файт, але такий непоказний, що
з поза файту давнїйших часів, коли
то файтували ся всі наші партії (че-
рез свої органи) і всі наші стани, (ко-
трих тут в Америці маємо не так ду-
же много, бо аж два: робітницький і
св'ященничий) того послїдного файту
ані видно. Здаєсь, що наші сварли-
вий суспільности більше подобає ся
безплідна і безцільна, а при тїм ком-
промітуюча нас всіх, бо простацька
сварка за біскупа, попів, кухарок по-
півських, за головних урядників Р.
Н. Союзу і т. д. аж в безконечність —
як той казав — „за цапову душу“,
чим файт найновїйшого фасону за
„Рідну Школу“. Коли у файті старо-
го стилю брали енергїчну подиву і
лучшої справи гідну участь всі наші
покликані і непокликані, більше і мен-
ше патріотичні писателі, органі-
затори і авантюри, то тут на
жаль, виступає до борби за „Рідну
Школу“ кілька одиниць, і то так не-
фортунно, що по кількох тижнях, а
най по кількох місяцях проби, зачи-
нають спускати уха, ну і проливати
хоть не рясні, та все таки дрібні
слезі жалю ізза невдачі файту. (Диви
допись з North Hampton, Свобода ч.
9., та відозву чи то плач о. Йосифа
Чаплинського, председателя Комітету
фонду ім. М. Пашкевича, те саме
число „Свободи“). І я обом плачущим
і нарікаючим не дивую ся! Кожному
пересїчному Русинowi мусить закро-
вавати ся серце на вид і порівнанє
двох файтів у одного і того самого
руського народу: першого файту за-
взятого аж до божевильности, веде-
ного на смерть і житє, — „за цапову
душу“ — отже скрайно глупого і ді-
твацького, і другого файту, пляхотно-
го, звнесло-патріотичного духа, сло-
вом, ідеального, бо за „Рідну Школу“;
а щож сказати доперва о болю серця
пляхотних патріотів, дивлячих ся на
розлуку двох файтів троха глїбше.
В першїм файті стали передовсім два
„Союзи“ як генерали, начальні вожді
американської Русі, а в ряди од-
ного і другого вписували ся клерика-
ли і радикали, поступовці і задофан-
ці, гайдамаки і презвітеріани, ате-
їсти і нїгілісти, попи і дяки, боси і
звичайний працюючий люд; а кождий
з них перелїцтовував другого в па-
тріотизмі (на словах), в любові пра-
цюючого людю (в словах), поступі
(на словах), просвїті меншого брата
(на словах), словом в будованю вели-
кої культурної, багатой, незалежної
Русі України; все те однак діяло ся
лише на папери. А коли прийшло
до діла, коли Русь-Україна зажадала
жертв, тогди всі ті патріоти, що не-
давнє розпинали ся за Русь, „клали
душу і тіло за нашу свободу“, по-
глухли і понїмили!! Нема нікого і не-
ма файту! Отже клічте або не клічте
системою трійок, так Вам жаден не
відозве ся. Але закличте не системою
трійок до паперового файту, то „Сво-
боді“ і „Народній Воли“ і чуба не
буде видно, так їх засиплють патріо-
ти дописями; а жаден не скаже: шко-
да грошей видавати на атрамент, пе-
ро, папір, копєрту та на штемплє.
О, ні! Ще і ідженя відрече ся, і дов-
го в ніч посидить, псуючи аркуш за
аркушом папір, та укладаючи допись
на клерикала чи радикала. На мою
думку повинні всі наші патріоти-кри-
куни збрати слово і крикнути: Я
вам всім покажу, що я (чи то ми),
правдивий патріот. Початок повинні
зробити оба Союзи і на перегони, як
то було колись „за давних юних
днів — днів весни“, ухвалити якусь

суму від себе на „Рідну Школу“.
Урядники обох Союзів повинні ся по-
файтувати і в той спосіб задокумен-
тувати свій патріотизм. Ту може
хтось звернути мою увагу, що на те
нема в їх статуті параграфу, а кон-
венція спекла би головний уряд за
свобільнє, хогь патріотичне діло. На
те я скажу (я гадаю, що і конвенція
сказала би те саме): в статутах ані
одного ані другого Союзу не було і
нема параграфу, наказувати св'яще-
никам тримати кухарку не молодшу
як 45-літню бабцю, або „чорноризців“
вішати на гак, а мимо того закликати такі
були друковані в газетах організацій, і
члени організацій за виїмком кількох
гоінтересованих, не протєстували. Сели
така штука вдала ся, то і сеєя повинна
вдати ся. Слїдами Союзів повинні
пїти всі братства так одного як і дру-
гого Союзу і на своїх мїтінгах ухва-
лити якусь суму на „Рідну Школу“.
Урядники брацтв місцевих суть іні-
ціаторами і моторами цілого і всяко-
го руху в брацтвах, а члени звичайно
голять ся на всі проєкти своїх уряд-
ників, так, що тут нема сумніву аби
котре брацтво не пішло за покликом
своїх провідників, звизаючих своїх
членів до файту з другим брацтвом
на благородну цїль, на „Рідну Шко-
лу“. В нашім вітчині (в Галичині)
громади вставляють до бюджету якусь
суму корон на „Рідну Школу“, але
треба пам'ятати, що наші громадські
ради суть під контролею накинених
ім ворожих опікунів, рад повітових,
котрих пече неначе грань така ухва-
ла ради громадської; а мимо того ухва-
лює ся всюди даток на „Рідну Шко-
лу“. У наших громадско-брацтвах,
місцевих відділах, нема лядської опіки,
і тому тим лєкше перевести таку
ухвалу. Най головні урядники обох
Союзів зроблять поклик до своїх брацтв
а най кождий член брацтва дасть ні
менше, ні більше, лише 25 центів,
то рахуючи в обох Союзах число чле-
нів на 18.000, отримаємо 4.500 доля-
рів, що винесе на австрійську валю-
ту 22.050 корон. А коли ухвалить да-
ти по 50 центів, осягнуло би ся
44.100 корон, словами: сорок чотири
тисяч сто корон!! Такий файт, то ро-
зумію! І тогди не казавби Словак:
„Rusin lem do obeda mudry, a po
obedze to už ne možna z nim huto-
rie, bo zhlupeje!“, але певно пішов
би до Rusina роуџас себе kušćik go-
zuma. Система трійок, котрої придер-
жує ся Northampton і Комітет
в New York-y, на мою думку, єсть
хибний спосіб і у нас в Америці не
дасть ся приноворити. Бо не конче
те, що в Галичині єсть добре, мусить
вже добре бути і в Америці. Прошу
подивити ся на виказ жертв скла-
даних системою трійок в Галичині, а
переконаєте ся, що там покликує ся
переважно інтелїгенція, котра розуміє
вже добре вагу такої патріотич-
ної складки. А з поміж селян,
если трафить ся такий поклик, то
хїба дуже рідко і то складають току
системою лиш організатора позітєв,
отже самий верх-сметана патріотич-
ного селянства. Наш нарід (треба йо-
му в повні і з цілою щиростію при-
знати), від губи відїме собі а дасть
„на Боже“, ну і на народну цїль, бо
нарід цілком слухно називає і народ-
ні жертви „на Боже“. Але нарід дасть
не на поклик через газету, лише на
поклик живим словом. Нераз буває,
що робітник наш в Америці, заки
прибере ся до читаня „Свободи“ або
„Народної Воли“ чи инної газети, то
та газета вже давно опинила ся в ку-
никах на сьмітю (діти подерли), або
пильна газдиня, щоби на час прила-
годити вечеру для бордингерів, пре-
спокойнісенько ужила її на першу
розпалку. Буває і таке, що робітник
не має часу прочитати, або не уміє
добре читати, або не трафить на те
місце, де його покликає до жертви
кум чи сват; а навіть мож припусти-
ти і таке, що прочитавши поклик
свого приятеля до зложеня датку на
„Рідну Школу“, набере охоти послу-
хати поклику і сповнити свій патріо-
тичний обовязок, то за житєвими кло-
поти забуває, і на тїм кінчить ся
система трійок на американській Ру-
сі. А ініціатори і комітетові не слух-
но порікають людей в газеті браком
патріотизму, та порівнують бідного
будячого ся з вікового сну Русина
з культурними Німцями, Чехами, Ан-
гліками і т. д.

Поки що, ми (провідники нашого народу) мусимо агітувати між народом більше живим словом, чим друком, а прийде час, що друк буде помагати живому слову а і то лиш в часті. Не слухнесть нарікань о. Чаплинського (алюзія до Сиракузан а може і до Нортгемптонців) що мовляв кожний своїм Богом робить, бо у нашого народа єсть спора доза своєї власної, що так скажу „плейзової“ (льокальної) амбції. Се видно найліпше в будованю церквей (мовляв там мають красну церков, то ми мусимо мати ще файнійшу). А коли о. Чаплинський хотівби бути троха практичнішим, мігби використати амбцію своїх чесних парохіян і певно не оглядаючи ся на county та staty, на своїм власнім плейзі був би мало що меншу, а може і таку саму суму зібрав на „Рідну Школу“ з одного свого кутка, що має до нині з цілої Америки. Доказом сего Syracuse, N. Y.

Ціль все таки одна і та сама, але способи можуть бути ріжні. А вибирати з них треба найліпші, себто найпрактичніші. Поданий мною спосіб може бути не конче добрий, тож можна і повинен хто придумати ліпший; та все я таки при своїм стою і гадаю, що мій проєкт єсть ліпший від Нью-Йоркського і Нортгемптонського, а то не тому, що від мене походять, але тому, що практичніший, отже і має ліпші вигляди на успіх. Если би прийняв ся спосіб заінценований Сиракузанами і коли би патріотичні Нью-Йоркчани і Скрентончани відгукнули ся на їх поклик, та опять покликали по два плейзи, се було би також несогріше і „Рідну Школу“ в Галичині, а зглядно її опікунів не давила би чорна думка: „Чи витримає наш нарід у завзя- тій боротьбі?“

Тож, дорогі патріоти-краяни, робіть енергичний файт на „Рідну Школу“, який би в нічім не уступав попереднім файтам за „цапову душу“ що до завзятости. А тогди будемо мудрі не лише „до полудне“, але і по полудні — що дай Боже як найскорше.

FIGHTMAKER.

ВІДЧИТ

о. П. Понятишина на Маркіяновім сьвяті в Перт Амбой, Н. Дж.

(Дальше).

Зовсім природно, що заборона „Зорі“ зробила на товаришів Шашкевича дуже пригноблює вражінє. Всі вони впали на дусі і стратили всяку охоту до дальшої праці. Один тільки Маркіян, хоч відомість про недопущенє „Зорі“ до друку вразила його також, бодрив ся, як міг і взивав своїх товаришів до витревалости в зачатім ділі. „Если не можна друкувати руської книжки у Львові, — так нотішав він своїх друзів — то повезем її до Відня, а коли і там не пустять на сьвіт божий, то лишась ще свободна Угорщина.“ І справді перший руський книжці судилось узріти сьвітло дня на чужині далеко від своїх, бо аж в Будапешті.

Якраз в тім часі, коли Шашкевича спіткала задля заборони „Зорі“ така халепа, повернув був з Угорщини до Галичини Яків Головацький. На другий бік Бескида їздив він іменно в тій цілі, щоб би збирати народні пісні між нашими угорськими братами. За час свого побуту на Угорщині мав Головацький також добру нагоду приглянути ся народним рухам тих Славян, які належать до країв корони сьв. Стефана, а котрі, особливо-ж Хорвати, завзято і витревало боролись проти мадяризації-них стремлінь угорського правительства. Рівнож заприязнив ся він в Будапешті із звістним вже славянофілом Колляром, з Хорватом Куреляцом, з сербським студентом на будапештєнським університеті студентом Павловичем та многими иншими славянськими сьвітлимими людьми. Народні подвиги угорських Славян як також та особиста знакомість із визначними Славянами в Будапешті поділяли на Головацького дуже ободраючо і по своїм повероті в Галичину розказував він Шашкевичови з одушевлєнем про все те, що на Угорщині бачив.

Ті оповідання Головацького зробили на Маркіяна таке вражінє, що всяка зневіра, яка через невдачу з „Зорею“ могла зародитись в його серцю, мусіла цілковито з відтам уступити. Маркіян набрав тепер нової відваги і рішучо постановив собі — не опускати рук, лише працювати дальше, бо надія — видати друком руську книжку — буде могла після всяких можливих трудностей таки осущитись. І так заміряв з початку Шашкевич ще раз пробувати щастя з руського книжкою у Відні; Головацький однак, маючи на увазі сумний досвід з „Зорею“ відрадив йому такого пляну, а натомість піддав таку гадку, щоби звернути ся на Угорщину і там шукати приюту для книжки написаної живою руською мовою.

Підбадьорений отже на дусі взяв ся Маркіян на ново писати руські вірші, загіривши рівночасно своїх товаришів до витреваня в розпочатім ділі. А захожувало його до праці також і се, що між питомцями духовного семинара почали виринати тоді нові таланти, які пішли що до нашої мови на ту саму дорогу, на яку вступив вже був Маркіян. Маю-

тут головню на думці Миколу Устияновича, якого семинарицькі власти прийняли тоді на третій рік богословія до семинара і котрий з приводу смерті в 1836 р. ученого архипресвітера митрополичої капітули Михайла Гарасевича написав був чистою народною мовою красний жалібний стих під наголовком: „Слеза на гробі Гарасевича“. Але менше о се.

Ідучи за сею радою Головацького, щоби з виданєм руської книжки удати ся на Угорщину, приготував Маркіян при підмозі Головацького і Вагилевича другу книжку-збірник. Не була се однак якась книжка нова, лише перерібка нещасної „Зорі“. А переіначив Шашкевич ту „Зорю“ в сей спосіб, що викинув з неї все те, що могло-б, як приміром житєпись Хмельницького, бути евентуально немиле, чи то цензурі львівській чи його духовним властям, додаючи натомість до сеї другої книжки дещо цілком нове, значить таке, чого в „Зорі“ не було. Тому, що „Зоря“ через безцеремонне осудженє її обома Левицькими цілковито стратила була своє імя, охрестив Маркіян сю другу книжку назвою новою, а се: „Русалка Дністровая“.

В перших днях вересня 1836 р. переслав Головацький ту „Русалку“ на руки знакомого собі сербського студента Павловича до Будапешту. Тамешний цензор Nagy дав в місяць пізнійше дозвіл на її печатанє і в грудні того самого року була вже „Русалка“ готовою книжкою. Іменно печаталась „Русалка“ в друкарни Пештєнського університету в одній тисячці примірників та мала вона формат маленької вісімки; XX (20) сторін передмови, а на 135 сторінках розміщений був сам матеріал. Гроші на її виданє дав Микола Верещинський, директор 4-класової народної школи в Коломиї, який був одним з найгорячіших прихильників сего нового у нашій письменности напрямку, що його власне розпочав Маркіян, з причини, що Головацький переслав гроші за друк доперва в січні і лютім слідуєчого року, перележала „Русалка“ в угорській столиці кілька місяців і аж в цвітні 1837 р. вислано її з Пешту і то 900 примірників до Галичини а 100 примірників до Відня.

Та „Русалка Дністровая“ є першою книжкою, яку написали галицькі Русини в повеніраній доси, живій народній мові; вона була тим першим первоцвітєм, що по довгій тяжкій зимі народного омертвіня виколов ся на ниві руського письменства... Передмову до „Русалки“ написав сам Шашкевич і між иншим пише він там якимсь смутком навіяними та глибоко відчутими словами так: „Судилось нам послідними бути. Бо коли другі Славяне вершка ся дохашлюють і если не вже, то небаком побратають ся з повним ясним сонцем, нам на долині в густій студеній мраці гібти. Мали і ми наших півців і наших учителів, але найшли тучі і бурі, тамті занімлі, а народови і словесности на довго ся здрімало; однакже язык і хороша душа руска була серед Славянщини, як чиста слеза дівоча в долони сєрафима“.

І пускаючи у сьвіт свою видєліяну духову дитину, мав Маркіян ту віру і надію, що довершенє ним діло є добре і сьвяте, та, що його робота увінчаєть ся успіхом між Русинами; тим то трошки дальше у своїй передмові він так пише: „Не жури ся, Русалочко з-над Дністра, що не прибрана, в наряді, який від природи і простодушного і добросердного народа твогого приймалєсь, стаєш перед своїми сестрицями. Они добрі вибачат ти, приймуть тя і прикрасят“.

На ділі однак стало ся зовсім інакше. „В нещасливу годиньку уродила ся тая Русалка“ — каже Головацький і вже по дорозі стрітила її велика пригода. Та іменно посилка, що була призначена для Львова (себ-то 900 примірників „Русалки“), йшла через Відень і тамешний поліційний уряд не хотів пустити її в дальшу дорогу без близших пояснєнь зі сторони львівської цензури. „Русалку“ отже відіслано до цензурного осуду до того саміського Венедикта Левицького, що недавно тому так немилосерно похоронив був „Зорю“. Цілком природно, що як наша „Русалка“ дісталась до рук сего духовного цензора, то можна було вже наперед дуже добре знати, яка буде її дальша судьба! Як відомо, „Русалка“ була тільки переробленою і доповненою „Зорею“, і коли Венедикт Левицький доглянув, що „Русалка“ нагадує „Зорю“ то він сам а разом з ним і митрополит, також Левицький, страшно за те обурились на „Руську трійцю“ чи радше на видавців „Русалки“. Рівнож обурились і за се, що автори „Русалки“ важились зовсім оминуть львівську цензуру і видати її аж в Будапешті.

А другою, причиною, яка збудила ще більший гнів в Венедикті Левицьким, то була та сама чиста простонародна мова, що й у забороненій „Зорі“, як рівнож така сама фонетична а радше на-пів фонетична правопись, без таких знаків як „йор“ (ъ), „ят“ (ь) або „йори“ (ы), а котрі-то знаки чи там букви вважались тоді далеко-далеко більшими сьвятощами, як уважають їх приміром сучасні наші москвофіли. Ту „хлопську“ мову і фонетичну правопись назвав В. Левицький у брошурці, яку з нагоди появи „Русалки“ видав він по польськи, таким словом як „dzikość“, а спеціально що до викинення „йори“, то на його думку се такий крок, що його „żaden nawet prosty dziak ruski nie pochwali i na to się nie podpisze, ażeby w azbuce ruskiej jory nie było.“ Кінець-кінців В. Левицький осудив „Русалку“ наче яку алочинну і револю-

ційну затію, хоч сам її зміст був цілком невинний. „Русалку“ отже сконфісковано, а цензор Левицький, яко примірний австрійський патріот подякував за те австрійському урядови прилюдно у своїй брошурці такими словами: „Dzięki więc niech będą rządowi, który nie tylko na stosunki polityczne, lecz i na niepotrzebne nowości baczne ma oko i Rusalkę Dniestrowej rozszerzać się w tej formie, w jakiej z rak triumviratu (poz. trójcy) wyszła, nie pozwolił.“

Не може бути найменшого навіть сумніву, що сама вже конфіскація „Русалки“ була для Маркіяна і його товаришів страшним ударом тому, бо вони вложили в неї цілу свою душу і сподівались, що вона отворить Русинам очи та взагалі сповнить свою ціль. Але на тім погребаню першої руської книжки не скінчилась ще ціла справа. Австрійський іменно уряд добачив в „Русалці“ ні менше ні більше тільки державну небезпечку; тим то й потягнув її авторів до строгої відвічальности. По раз отже другий розпростерли львівські поліційні органи на Шашкевича, Головацького і Вагилевича як на підозрілих і небезпечних духів свої опікунчі крила, і їм всім тром виточено слідство, яке поручено перевести з цілою рішучістю таки самому В. Левицькому. При допитах поводив ся Маркіян сьміло і він зізнавав так, що не почуваеть ся до вини, бо-ж він збирав лише народні руські пісні, писав вірші та оповідання, щоби в той спосіб розвинути народну руську мову і сотворити руське письменство. „Я пробував — так говорив між иншим Шашкевич на слідстві — писати в руській мові як моїй матірній, що значно ріжнить ся від мови церковно-словянської і великоруської (роз-московської), а бажав для її плеканя покласти основу, а через те зарадити недостачі руської літератури“. І коли взяти під розвагу се, що „Русалка“ не містила в собі якихсь нових суспільних кличів чи думок, які могли-б бути небезпечні для тодішних державних порядків, лише, як в горі вже натякнено, її зміст був цілком спокійний і невинний (в „Русалці“ були тільки такі річи, як народні пісні, вірші, писані звичайно після взірців тих народних пісень, переклади з сербського і чеського, кілька розправок про „Старину“ та инших творів писаних прозою), то Шашкевич, боронячись в той спосіб, як він се робив, мав таку рацію, що признати її не міг хіба засліплений чоловік...

Однак мимо сеї влучної оборони Маркіяна цензор Левицький був таки неумолимий. Йому залізла передовсім в голову проста мужича мова „Русалка“ та її нова на-пів фонетична правопись, яку вважав він поганою диковиною, і він стремів до сего, щоби доконче покарати її видавців. Головацькому не міг остаточно сей духовний цензор нічого зробити тому, бо він, хоч і ходив на богословіє, мешкав в місті, значить поза мурами семинара. На кім могла вилитись ціла лють В. Левицького, то на Шашкевичеві і Вагилевичеві, котрі були семинарицькими питомцями. Їм іменно рішучо грозило виключенє із семинарії. Но Головацький, яко добрий товариш, прийшов обом своїм приятелям в поміч, бо він взяв всю вину на себе, заявляючи, що ніхто инший, тільки він сам дав Русалку до друку, ще в 1835 р., коли був в Пешті на філософії. Таким чином ціле безголове, спричинене виданєм „Русалки“ скінчилось після всіх тятанин єще якотак для видавців, бо Шашкевичеві і Вагилевичеві дали духовні власти за „Русалку“ лише „досадну нагану“.

Коли ті чужинці, які знали або виділи „Русалку“, довідались, що у Львові стрітила її така лиха доля, то вони незвичайно тим обурились. І так приміром відєнський цензор той самий Копітар, що мав до діла з „Зорею“ не міг ніяк зрозуміти, яким мотивом руководилась львівська цензура, конфіскуючи таку невинну книжку, як „Русалка“. Пештєнський знов цензор Nagy розгнівав ся по просту за для сеї заборони і закликав з обурєнем: „Вони не хочуть дозволити, аби повстала руська література“. Так само счудувались і ті будапештєнські Славяне, з якими познакомив ся був Головацький, і вони з причин такої брутальної конфіскації слали навіть на руки Головацького заяви співчутя, в яких то заявах ті славянські прихильники „Русалки“ додавали молодим видавцям духа та загірвали їх, щоб не тратили надії, лише щоби ставили мужно чоло всяким перепонам, щоби виганяли всяке рабство, щоби „з цілого серця любили науку“ та „крім Бога нікого не боялись“....

З цілого отже накладу „Русалки“ себ-то з тих примірників могло розійти ся поміж Русинами тільки тих 100 не сконфіскованих книжок, які були вислані до Відня, і розумієть ся, що через таке занадто маленьке своє розповсюдженє не могла та „Русалка“ мати на тодішню руську суспільність якогось більшого впливу. Тих знов 900 примірників, що були призначені для Галичини, а які сконфіскував у Львові Венедикт Левицький, по-мандрували собі до арешту до консисторських закамарків, де вони припадали порохами через звиш 10 літ, бо аж до 1848. Доперва коли в згаданім році йно році настала в Європі так звана „весна народів“, — яка то весна не оминула також і народів австрійських, — коли серед більше або менше кривавих конвульсій впадали старі суспільні порядки, а натомість заводились порядки нові, конституційні, тоді увільнено також Русалку з під ключа і пущено її на волю.

(Дальше буде).

Сьмішне.

Один німецький граф тримав собі для розривки весельчак, від котрого судилось йому нераз почути правду про себе.

Раз в кружку товаришів розказував той граф, як то він нераз „обірав“ від него, притім один вихопився й каже:

— А він не дасть собі ради зі мною!

— Добре — каже граф — заложимся! Коли ти від него не дістанеш в лице, дам тобі половину мого майна! І оба заложилися.

Від того часу минуло два місяці. Одного дня весельчак осідлав що найкрасшого коня і поїхав до згаданого пана, з котрим граф заложився, представився йому й каже:

— Його вельможність, мій пан граф ларують вам отсею коня!

Пан утішився і нуд заглядати коневі в зуби, а весельчак, не надумуючись довго, лус пана в лице. Отсе вам — каже, дарованому коневі в зуби не заглядаєся! — Сам сів на коня й поїхав домі. Дома питає граф: А що, дав ти сему панові в лице?

— Так є, ваша вельможність...

— А як? — питає граф.

— А оттак — відказує весельчак... І лус пана графа в лице!...

Показав „штуку“.

Михайло Бідолаха був собі волоцюгою. Бувало в літ не хоче робити — а прийде зима, волочити ся по містах. Так йому вже раз лучилося з голоду гинути. Так щож він робить? Ото пішов до реставрації, а було в тій реставрації багато людей, — і каже до гостей:

— Добрі люди, я світа багато вже сховав, не одно бачив, тай не одну штуку міг би я вам показати. Ви зложіть по два сотики, а побачите одну цїкаву річ.

Люди дали з охотою по два сотики, та очікували тої пуги, яку Бідолаха буде показувати, а він сховав зменню гроший, казав собі дати прядива, дав одному сукати, а сам попускав пшурок, в напрямі дверей... Як прийшов до дверей, відчинив, ще трохи попускав — та відтак, як був вже за дверми, закрутив сильно замок пшурком, та сам драгла... Коли люди отворили, вже й слїду не було по Бідоласі. Так!... Справді побачили ми штуку!

Жандарм: Чи ти вже, злодійко, ніколи не перестанеш красти?

Злодій: Чого ви до мене так остро відзиваєтеся? З мене „старший“ злодій, чим з вас жандарм... Я більше обікрав людей, ніж ви злодїв зловили... Я три рази по чотири роки сидів в тюрмі, а ви доперва другий рік служите при жандармерії...

При війську.

Вахмайстер: Гриць Пелехатий, що се є війна?

Жовнір: Се прошу покорне, коли пан вахмайстер прийде до дому, а ваша жінка зачне сварити ся із вами.

Вахмайстер: Добре. А що се „рокунок“?

Жовнір: Коли по сварці перепросите ся із панею вахмайстровою, тай разом з дїтьми йдете на spacer.

В насарни.

Ляйтнант (до рекрутів): Підчас війни, може кождий хоробрий жовнір дослужити ся почесний й авансу... тож скажіть мені, щобисьте робили, колиб на вас напав неприятель?

Один з рекрутів: Ми-б утікали!...

— Дядьку, позичте собі у якого жиди на лхву сто корон, а потім дайте мені, бо мені дуже треба...

— Но, то ти маєш до мене цікаві претенсії! То ти від мене такої річі жадаш? Таж ти маєш вже 24 літ, маєш чейже право робити довги. Користай з того симпатичного права!

ПОЗІР!

ПОЗІР!

КУПУЙТЕ ЛИПЕНЬ

в Руській Товаристві Педагогічній у ЛЬВОВІ, ул. Мохнацького ч. 12.

Ріжні красні і дешеві ілюстровані книжочки для дітей; ілюстровані байки та оповідання; книжки повістей для шкільної мелодії і для народу (читалень). Дохід зі спродажи цих видавництв іде виключно на рідну школу і бурси РТЦ.

Книжки висилає ся лиш за попереднім надісланем готівки або за посплатою.

Каталог (спис) книжочок висилає ся на жадане оплачено.

Передплачуйте

ілюстровану часопись для дітей і молодіжи

„ДЗВІНОК“

одинок гарно ілюстровану часопись для науки і забави для Українських дітей, молодіжи і селян.

Виходить два рази в місяць. Передплата для Америки 2 долари.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів (Галичина), уліця Мохнацького число 12.

(На жадане висилає ся оказові числа).

ПРОСИТЬ СЯ ПЕРЕДПЛАЧУВАТИ український педагогічний журнал

„УЧИТЕЛЬ“

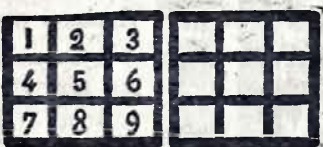
враз з науковим додатком, що виходить у Львові (в Австрії) від 1888 р. раз на місяць в обемі 2—3 аркуші.

В „Учителю“ пишуть найвизначніші українські письменники, учені, педагоги й популяризатори.

Річна передплата в Америці 2 дол.

Адреса Адміністрації: Львів (Lemberg, Austria), Руське Товариство Педагогічне, ул. Мохнацького ч. 12.

ХТО хотів би купити у мене фарму, поле або ліс, нехай зголосить ся до мене особисто або листовно а також нехай подасть свою адресу. Голоситись до: Jacob Williams, Williamstown, N. J.

Даром
\$100.

Розмістіть повисше числа в порожніх квадратиках в тій спосіб, щоб вони творили при зчисленю так в долину як і попереком разом 15. Всім тим, котрі дадуть трафні відповіді дамо кредитовий пертфікат на \$100, котрі зачислено як вплату при купні одного лота в місті Патерсон, Н. Дж., положеного кілька миль від Нью Йорку. Там є злив 1000 фабрик. Лот коштує \$200, так що заплатите лиш \$100 на сплату по 5 долларів місячно.

Відповіді посилайте до:

PATERSON CITY REALTY CO.

302 Broadway, Dep. 7, New York City.

Прищі, вугри, короста,

плями а також всякого рода викиди на лиці тлі, цевають раз на все від пастильок „AKNOL“. Се то внутрішнє средство, очищуюче кров зовсім в дуже короткий час, а як відомо всі опращення і з'огидження тіла походять з нечистоти крові. Не порівнюйте наших пастильок з мастями, котрі прависють поміж лише хвилино. Пастильки „Aknol“ увільняють Вас раз на все — на ціле життя — від поганих прищів, корости і інших плям. Тисячі подяк, тисячі похвальних листів, тисячі задоволених коштумерів можемо представити кождої хвили. Але се не вистаряє, о доброті пастильок „Aknol“ треба самому перекозати ся. Звернемо гроші що до цента если Вам не допоможуть! Для чогож ходити з прищами та з'огидженням лиця. Пощо бути посьміховиском? Пришліть \$1.50 а ми сейчас вишлемо 100 пастильок „Aknol“ явраз тільки, кільки Вам потреба до очищення Вашої крові. Не відкладайте сего на завтра. Вложіть сейчас \$1.50 до конверта і вишліть режістровано на адресу:

„Aknol Remedy Co.“, Dpt. B.
330 E. 15th Str., New York, N. Y.

Русини в Шікаго і околиці!

Хто з Русинів хоче продати або купити дім, заасенувати ся від огню, купити шифарту до краю або із краю, хто має справу судову тут, або в старім краю, хто хоче переслати гроші безпечно, скоро і дешево, хто потребує затагнути позичку на праперти, хто має військову справу — нехай не витирає порогів у непевних а дуже часто несовісних чужинців, а найприйде до знаомого усім, свого чоловіка, члена Р. Н. Союза і урядника руської парохії, Русина з діда і прадіда, Матвія Шавали, котрого адреса є така:

M. SHAWALA & CO. 8-11

1417 Chicago Ave. (2 блоки від церкви).

Він обслужить Вас щиро, совісно і ретельно!

Михайло Угорчак, 204 WEST 148 ST.

NEW YORK CITY.

РУСЬКИЙ ХАРАКТЕРИЗАТОР.

вишожичає різні українські і инші костюми на представлення і характеризує по низьких цінах. Замовлення принимає що найменше на 8 днів перед представленням.

Скоро поміч за 2 долари

ДЛЯ МУЩИН

за курс

Др. ВАРД, спціяліст.

Лічу ніколи незадовляючою системою. Верікоселю, руптуру, зажажене крові, страту сил та тайні мужеські недуги.

Не пробуйте лічити ся у недосвідних лікарів, коли малим коштом можете вилічити ся у спеціаліста. В короткім часі др. ВАРД вилічує хорих мужчин за 2 долари.

Відповідь і Порада Безплатно.

В анатомічній музею можна побачити чоловіка здорового і хорого.

Вступ безплатний.

Dr. WARD,

417 6th Avenue коло 25-ої вулиці в НЮ ЙОРКУ.

Години: від 9 рано до 8 вечером, в неділі від 10 до 2. Говорять по польськи.

УВАЖАЙТЕ ЗЕМЛЯКИ.

Коли Ви неправно переслідувані, коли Ви через вину босів або їх представителів зістали покалічені, коли від Вас вимагають під гровбю неправних річей, коли хочете вислати своє право, яке конституція сєї великої републики Вам гарантує і у всіх клопотах звертайтесь до мене записаного адвоката стасового під адресою, яку подаю при кінці. (А не до тих, що оголошують свої офіси а неласні назвиска, бо такі не суть адвокатами, тільки користають з нагоди Вашого незнання ріжниць поміж канцелярією а адвокатом а ріжниця єсть така, як викинений старій кабат генерала а комендеруючий генерал. Они представляють ся Вам яко адвокати, Ви спускаєтесь на се, як вірите і віддаєте остатний грїш). Години безплатної поради що дня від 7-ої до 9-ої години вечір а для вигоди робітників в неділю від 1-ої до 3-ої години пополудни.

JOSEPH HELLER, Adwokat i Notar, 124 Essex Str., New York, N. Y.

ПРАВДИВИЙ „BULL“ DURHAM ТЮТЮН

має вже свою історію Поверх пів сотні літ минуло від часу, як у стейті Норт Каролайна засаджено пораз перший сей золотистий, солодко пахучий тютюн. Одушевляли ся ним спершу вередливі мешканці полудня, відтак прийшли вояки з подальших сторін і не могли нахвалити ся сього тютюну. Його слава розійшла ся швидко по цілій Америці і ми з гордостю констатуємо, що в самім лиш минулїм році продано сього тютюну 22 мільонів фунтів, або 362 мільонів пачок!

„Бул“ Дургем перетривав через многі роки. Його досконалість є широким звисом, а його приємний запах з'єднував і чим раз більше зеднує великі заступи курців сего тютюну.

Вже ся одна обставина ся свідчить наглядно, що сей тютюн є найліпшим з поміж всіх инших на світі.

Правдивий

“BULL” DURHAM

ТЮТЮН ДО КУРЕНЯ В ЛЮЛЬЦІ І В ЦИГАРЕТКАХ.

10 звичайних цигареток коштує 5 цнт.
10 ліпших цигареток коштує 10 цнт.
10 найліпших цигареток коштує 25 цнт.

А ВИ МОЖЕТЕ СКРУТИТИ СОРОК ЦИГАРЕТОК З ОДНОГО ПОЛОТНЯНОГО МІШОЧКА З НАЙЛІПШОГО ТЮТЮНУ „БУЛ ДУРГЕМ“. ДІСТАТИ МОЖНА ВСЮДИ.

D 57

Пачка цигаретових паперців дає ся даром.

BLACKWELL'S DURHAM TOBACCO CO.
STOCK OWNED BY
THE AMERICAN TOBACCO COMPANY

Фарми в ньюйорськїм стейті!

Найліпша нагода зробити маєток з малим капіталом. Молоко висилаємо щоденно до Нью Йорку. Продаємо фарми дешево, з гарними будинками, або без.

Пишіть сейчас по циркуляр. Ніхто не помагає.

KOLONIA

8-16

BOX 983,

LOWVILLE, N. Y.

Телефон 1686 Орчард.

Др. ЕДВАРД ІВАН БЕРО

Доктор руських товариств.

Години урядові: Від 8—10 рано, від 1—2 по пол., від 6—8 вечер, а в неділю по полудни.

58 E. 7 Str., (межи 1-ою а 2-ою свією). NEW YORK.

РУСЬКІ ЧИТАЧІ!

Ріжні умовини, пануючі в Росії, силують тисячі людей емігрувати відтам в Америку. Тут, серед глуші, адалеку від рідні, другів та знакомих, серед людей з якими не мож розмовити ся, не одному приходиться ся вельми тяжко, а особливо ще тоді, коли чоловік хорий і не в силі обяснити свої хороби рідною мовою. Тому то ми предкладаємо Русинам, щоб лічили ся за дешеві гроші і ручимо їм цілковите вилічене. Повідоміть нас, від як давна хоруете, опишіть подрібно усі признаки вашої недуги, а если є вона до виліченя без особистих оглядин, ми відвортно вишлемо вам лік і ви певно будете нам вдячні. Ми вилічили уже многих, звертаючих ся до нас за поміччю, вилічимо і вас.

Цілковито лічимо онанїзм. Ціковне вилічене від мужеської безсилности.

Спеціально лічить ся мужеські недуги по найприступнійших цінах.

От наші ціни ліків:

Знищене волоса на тілі	д. 1.50
Вилічене пачен на лиці	2.00
На поріст волоса	1.50
На поріст вусів „Усатий“	1.00
Проти прищів на лиці	2.00
Проти печеня	1.00
„чїстотки“	2.00
„розматїану“	2.00
„лихорадки“	1.50
„жолудкового катару“	1.50
„простуди“	1.50
„болю голови“	1.00
„ломаня в костях“	1.50
„хрипки“	1.00
„катару в носі“	1.00

Всі лікарства висилає ся разом з докладним поученем як уживати.

RUSSIAN DRUG CO.

OFFICE: 56 RIVINGTON STREET,

АПТИКА: 35 RIVINGTON STREET.

NEW YORK, N. Y.

Книжки

котрі можна дістати в друкарні
„Свободи“:

цни

Ангел та пустельник	15
Америка	15
Американець, веселий образ з жи- ти народу	15
Вери та читай	30
Ворба клас і чому робітники орга- нізується	15
Весела книжочка з образками	35
В Старім і Новім краю	25
Гостина сьв. Николая, драматична гра для дітей	10
Діля галицької сироти	5
Дещо про звір'ята	30
Дещо про права і суди	10
Дорога до свідомості	10
Емігрант	15
Куравлі	10
Житє, зарібки, організації і т. п. в Зл. Держ.	15
Зуб за зуб	10
Казки за Циганів	10
Коротка історія Русів	10
Капітал і праця	15
Казки про Жидів	15
Книжочка рахункова	50
Марія	10
Многострадалий народ	20
Народний рух австр.-угор. Русинів	15
Оповіданє про Алі Бабу і сорок розбійників	20
О підземних скарбах	25
Оповіданя про заздрих богів	10
Про нутро землі	25
Покуса	10
Про кінець сьвіта	15
Рицар і смерть	5
Розмова Поляка з Русиним	10
Релігійні вірованя	20
Русько-англійський тлумач	60
Слово ч. 5.	15
Слово ч. 6.	15
Страшна пімста	20
Смерть	10
Степові люди	15
Страйк	20
Стріляй на смерть, робітничка драма	15
Товариска ворожка	15
Хто з чого живе	15
Унія в Америці	20
Які то є люди на землі, з 20 образ.	50
Як мужик ходив до царя правди шукати	15
Через кордон	15
Хлопська доля	5

Друки.

Метрики шлюбні	8
Метрики смерті	8
Помяник за померлих	10
Папері листові з вінетами, одяг	2
Молитвенники і книжки богослужбні та релігійні.	
Звичайна справа.	
Повія Завів	2.00
Псалтир	1.00
Бог Надежда Моя	1.00
Хліб душі	60
Хліб душі, латинськими буквами	84
Дорога	52
Дорога, малий	32
Друг душі	50
Горі Серце	34
Збірник Церковний, малий	70
Збірник Церковний, мал. лат. бук.	70
Молитвенник, галицький	66
Псалтир, малий	1.20
Сокровище Душі	80
Зборничок	55
Зборничок найкрасніших пісень цер.	10
Ангельський хор, збірник народно- церков. пісень під ноти ч. I	25
Ангельський хор, часть II	5

Гарна справа.

Бог Надежда Моя	2.00
Хліб Душі	1.80
Хліб Душі, латинськими буквами	2.00
Дорога	1.70
Дорога, малий	1.00
Друг Душі	1.80
Горі Серце	1.10
Молитвенник	1.80
Молитвенник, латинськими бук.	1.80
Вборник	1.90
Вборничок	1.80

Замовлення належить висилати на
адресу:

SVOBODA,

83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Здоров'я — щастє, а щастє — богатство.

Пощо мучити ся і страждати ріж-
ними болізними, коли можна де-
шевим копитом і зовсім певно по-
збути ся сего зла.

Предкладаємо вам слідуючі ліки:

Животворний Елісир сьв. Володимира

на скріпленє упавших сил та про-
чищенє крови.

Пілюльни сьв. Володимира

проти мужеської безсильності.
Ділає скоро і певно.

Масць сьв. Володимира

на поріст вусів в найкоротшій часі.

Напсулки сьв. Володимира

проти мужеських і жіночих недуг.

Коли ви вже пробували ріж-
них ліків і у ріжних лікарів, а
не найшли помочи, то зверніть ся
до нас, а ми вам порадимо.

Unionport Medicine Co.,
Dept. S.

1143 Castle Hill Ave. Unionport,
N. Y.

Лічіть свої зуби у д-ра Бернарда Кіршенбаума дентиста

більше як 10 літ
від ч. 29 Перша улица в Нью Йорку.
Ріг другої авеню.

Петро Ярема РУСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

виписує на весілля, хре-
стинні і всім дру-
гім забавам.
115 Ave. A.,
NEW YORK, N. Y.
Телефон:
Orchard 2568.

РУСИНИ ПІТСБУРГА!

Чи Ви знаєте
ЩО ГРОШІ ТО СИЛА?

Старайте ся пізнати та пізнати
складати свої ошадности в стейтовім
Банку на розі вулиць

Carson і 14-ої.

Сей банк є одним з найстарших
і найпевніших банків, що цілковито
забезпечує Ваші ошадности. У нас
складають ся гроші церковні,
братські, сирітські і ині. Кож-
ний, що має у нас гроші, отримує на
бажанє звіт стейтових контролорів.
Продаємо НОРАБЕЛЬНІ НАРТИ на най-
ліпшіх гір, а ГРОШІ до краю висилаємо
по поштовоїх курсі.

GERMAN SAVINGS & DEPOSIT BANK
COR. 14th & CARSON STS.,
South Side Pittsburg, Pa.

М. В. Рот, през., А. П. Міллер, кас.,
Ол. Вучик, уряд. банк.

THE FIRST NATIONAL BANK OF MINERSVILLE, PA.

Капітал \$50.000.00.

Найвишка і нерозділені зиски \$100.000.00.

Заснований 1864 року.

Провадить загальний банківський бізнес.
Видає міжнародні моні ордері, драфти і пе-
ресилає гроші до всіх частин сьвіта. Позичає
гроші на реальности. Депозита сего банку
подвоїли ся протягом послідних 5 літ і вино-
сять тепер около \$500.000.00.

Банк переслав гроші через фірму Knauth
Nachod & Kuhne, New York, N. Y.

Tel. Orchard 2439. Істнує 15 літ
JACOB MISCHER
Асекурає в.д. огня, на житє і від випадків.
Говорить по руськи.
68—70 Pitt Street, в поблизу Rivington St.
NEW YORK CITY.

Tel. 4758 Orchard.
Dr. JONAS SPINNER
ЛІКАР З ВІДНІ
Урядує: від 9 до 10 рано, від 1 до 3 повоє.,
від 6 до 8 вечер, в неділі від 11 до 1 в пол.
119 PITT STREET, NEW YORK.

R. J. GLICK Агент асекура-
ційний від огня
Офіс знаходиться в WILLIAM McCONNEL
(15—30) BUILDING
SHAMOKIN, PA.

ТАНА ПРОДАЖА ШИФКАРТ. ТЕЛЕФОН: 887 Orchard.

ОДИНОКА РУСЬКА АГЕНЦІЯ ШИФКАРТОВА В НЬО ЙОРКУ.

Хто має замір їхати до старого краю, або спроводити кого до Америки, нехай удасть ся до мене, я дам
руку за найліпшу услугу. Пропшу Пов. Членів Р. Н. Союзу звернутися на се увагу.
Удавайте ся особисто, листово або по телефоні до:

G. KUNASHEVSKY, 179 East 3rd Str., New York, N. Y.

Новий вибір русько-українських рекордів.

Грамофони продаємо на сплату; рекорди в мовках: русько-українських, польських і інших.

Депозит \$5 00 принесе до Вашої хати 20-доларову гово-
рячу машину разом з 12-ма кусниками пісень, вальсів ітд.

У власнім інтересі Ви. Купуючи так місцевих як і з околиці, радимо, перед
закупом якогось грамофона, зайти ласкаво до нашого складу і оглянути наші
говорячі машини; се зовсім не обов'язує нікого до купки.

Як Вас інтересують золоті ювілейські вироби, посідаючи повну гаранцію, то зажадайте спе-
ціального каталога в 150 річчя, як книжковими і стінними годинниками, будильниками, брасле-
тами, ковтками та иними ювілейськими річчями.

Наш склад є отворений кожного дня до 9-ої години вечером а в неділі цілий день.

Наталий виконає ся даром.
**GLOBE RECORD & SUPPLY CO. DEPT. T. 131 E. 7th STREET
NEW YORK, N. Y.**

Позахатні робітники.

Робітники, виставлені на холод і вохкість,
уникнуть докучливих болів ревматизму і невраль-
гії, уживаючи д-ра Ріхтера „Pain Expeller-у“ в
хвили, коли почують перші кольки (ломаня).

Сей лік має запевнену постійну славу від 43
літ. Уживають його скрізь по цілїм сьвіті, а ді-
стати його можна у всіх другсторях Злучених
Держав по 25 і 50 центів за фляшку.

Уживайте його також в случаях напруже-
ня мускулів, звихнень, болів в сугавах,
в боці і в грудях, болю зубів, уший і жо-
лудкових корчів.

Повне поученє в руській мові знаходиться
в кожній коробці.

Будьте уважні і вистерігайте ся численних
наслідувань. Правдивий Pain Expeller знаходить
ся тільки в такій коробці, яка тут представлена
на образку.

Сей лік виробляють

F. Ad. Richter & Co.

213—215 Pearl Str., New York City

Найвище забезпеченє \$100.000.00

Читайте з увагою! Не дайте дурити ся агентам кри-
кливою і брехливою рекламою. Як
вам хто говорить, що ручить за се або те, то ви запитайте цитата,
чим він ручить і де його зарука? Відчайдушний Агент і банкір
сидить зарука в державну касу. Замітьте йому свій гріш,
чи то де переловили, чи переловили до старого краю, поперед
переловили ся, чим і як хто ручить за ваш такий застрахований гріш.
Я власне в державній касі сто тисяч доларів.
Я зарука для вас

Тому тамте, що треба уникати непевних банкірів. До ваших послуг є
старий, опитний Агент, який вислав 100 корон за \$20.43, 200 ко-
рон за \$40.85, 500 корон за \$102.90, 1000 корон за \$204.00.
Продає шифкарти до Європи і до Америки, робить контракти,
позволяючи та помагаючи військовим справам, а усе те робить
дешево, совісно і точно.

Пишіть по подробиці курсу і ціни шифкарта.

Відповідно відвотною поштою, а всяку пораду даю безплатно.

HENRY J. SCHNITZER

141 Washington St., New York. 23-48

Найвище забезпеченє \$100.000.00

Дещо про початок письма.

(Конець)

Клинове письмо уважалося у Асирійців і Вавилонців як щось дуже святате, котрого не міг нарушити ніякий чоловік.

Тим письмом писали Вавилонці свої святі книги, свої мудрости — і його найліпше розуміли лише жреці.

Доперва якби був хотів відкрити винаходець своє нове письмо, то його були би окричали ті жреці, переслідували на кождім кроці — а хто знає чи й не позбавили би навіть життя. Онтотому волів той чоловік скорше замовчати своє ім'я і свій винахід, аби бути тільки спокійним перел жрецькими. Своє письмо зрадив він лише найблизшим своїм приятелям і ті навчилися його від него.

Те письмо давало їм багато користі і улекшувало працю. І з часом навчилися й інші, свідки люди того письма.

Буквальним письмом писані нотатки, котрі знаходять ся побіч клинового письма, дадуть ся пояснити лише в той спосіб. Як прийшла яка дуже важна, чи то релігійна чи державна справа — тоді писав писар її в клиновім письмі.

Однак часом була та справа в де-чім незрозуміла. І тоді мусів її пояснювати писар. А ті свої пояснення писав він на боці уже буквальним письмом. З того можна догадуватись що тоді мусіло вже багато людям побіч клинового письма бути дуже добре знане ще письмо буквальне. З часом прийнялось те письмо чимраз більше і більше в ужиті — аж дійшло до того, що клинове письмо і гірогліфи забулись — а буквальне письмо підбило собою цілий світ.

Однак не лишилось воно в такій своїй формі, яку винайшов первісно перший його винаходець.

Веручи примір з того письма, вивитворились з його різні азбуки, котрі, приноворювались більше до вимогів різних мов.

І так з того первісного письма повстали азбуки: асирійські, вавилонські, перські, сирійські, арабські, фенікійські, жидівські і т. д.

Те письмо дістагось нарешті і до Європи. А привезли його Фенікійці. Навчили його Греків, котрі витворили на підкладці східних азбук, свою питому грецьку азбуку.

З грецької азбуки витворились знов латинські букви, котрих уживає нині майже цілий світ.

Інші азбуки є лише відмінні що до форми, варіанти грецької й латинської азбуки.

Такими є приміром: готичко-німецькі і славянські букви.

Тепер не один зацікавив би ся бже, як виглядали первісні букви майже кождої азбуки.

Коли поглянемо тепер на яку букву першого ліпшого письма, то побачимо, що майже кожда з них має в собі якусь трохи заокруглену форму. Маю тут на гадці лише писані букви, бо в тих часах, як повстали азбуки, не знали ще люди штуки друкарської.

Отже букви початкових азбук різнились трохи від теперішніх наших, писаних букв.

Їхня форма була більше остра, кінчаста або виглядала часом так, як квадратики. Те давнє писане письмо можна би порівняти з нашим теперішнім друкованим письмом. Дятого коли погляне хто на грецьке письмо, котрого азбука є в Європі найстарша, то переконаєсь, що грецьке друковане письмо нині не різнить ся від писаного письма.

Тепер ще одна річ. В який спосіб писали люди і в яким порядку клали вони свої знаки?

Хінці писали і нині ще пишуть в той спосіб: Беруть картку паперу і зачинають в горі від правого рога тої картки. Своє письмо уставляють вони у стовпчики, себто рядочки, котрі тягнуть ся від того правого рога укісно на діл до лівого рога.

Так само пишуть й Японці, котрі переняли своє письмо від Хінців. Тільки часом відбігають від того правила і пишуть просто стовпчиками з гори на діл.

Египтяни писали різно. Се залежало від матеріалу, на котрім писали і як було вигідніше. Малювали що на стіні, то уставляли свої образці або в тім порядку, в яким пишемо ми нині, або з гори на діл або з ліва в право. На папірусі, котрий мав вигляд довгих, вузких пасків, писали вони з гори на діл.

Інші східні народи, як Сирійці, Фенікійці, Жиди, Перси, Вавилонці, Араби і т. д. писали й пишуть ще в той спосіб, що зачинали з правого боку і клали стрічку в лівий бік. І таке письмо є мабуть ще найлекше, бо при писаню потребує рука меншої праці, коли посуваєть ся з права в ліво — до себе, як з лівого боку в правий — від себе.

Греки писали з початку так: Загинали один рядок так як ми пишемо з ліва в право, а потім, щоби рука не вертала ся назад, писали слідуєчий рядок з права в ліво. Однак той спосіб писання оказав ся не вигідний і вони писали вже пізніше так, як ми пишемо.

З буквальним письмом, можна сказати, що осягнули люди найвищий ступінь письма. Воно дасть ся приноворити до кождої мови, кожду мову можна виразити тими 24 буквами. А вивчене тих букв не справляє так дуже великих труднощій. З винаходом паперу і друку, пишуть ся і дру-

кують ся нині щоденно цілі гори книжок і часописий. З винаходом телеграфу пишуть ся з полетом гадки дрібні стрічки в найдальших віддаленнях нашої землі. За помочию осібного письма т. зв. стенографії можна писати так скоро, як ми говоримо.

І чогож ще треба людям? Якаб була та зміна в письмі, котра наступила би в будучности? В який спосіб поступило би воно дальший крок в своїм ровою?

Зміна в письмі, дальший крок в його розвою був би хіба такий, коли би винайдено письмо одно на цілий світ, письмо, яке кождий чоловік міг би відчитати і зрозуміти його.

Дуже хосенне було би тоді таке письмо.

Тоді пр. написав би щось Німець, а наш чоловік прочитав би і зрозумів би те написане, хоч би не мав і найменшого поняття о німецькій мові. Так само якби й ми писали дещо, то з цілого світа люди, якогось вони не були народу, кождий би з них читав те написане і розумів в своїй рідній мові. Але поки що, ще дуже далекий той час і не скоро винайдуть люди таке письмо.

Справді застановлялись уже учені над таким всесвітнім письмом. Богато з них старались і винайти його. Але що більше — вони знайшли вже навіть те всесвітнє письмо — тільки ту захить ще одна біда: — того письма неможливо вивчитись звичайному чоловікові.

Таким власне всесвітнім письмом є письмо хінське. Як хтось вивчить усі значки того письма, то може не тільки читати, але й розуміти написане, хоч би не знав ані одного слова із хінської мови.

Хінська держава є дуже велика і живе в ній около п'ятсот мільонів людей. І не всі Хінці говорять одна-

ковою мовою. Так пр. якби звів хто разом одного Хінця, котрий живе над морем, з иншим Хінцем котрий живе коло гір, що є тисячі миль віддалені від моря — і ті два Хінці зачали говорити до себе, то з них не розумів би один другого. А проте, якби котрий написав з них те, що хотів сказати, то другий не тільки прочитав би написане, але і зрозумів би його дуже добре. Але прочитає і зрозуміє написане в такій мові, якою сам говорить. Але возьмим ще більше яркіший примір. Виходить пр. в Пекіні, столиці Хін, буквар, котрий є друкований хінським письмом. В тім буквари є перше слово видруковане пр. „батько“. Те слово вимовляють по хінськи Пекінці „гу“. Той буквар розходить ся по цілій державі „Сина Сонця“. Він дістаєть ся і до тих Хінців, котрі живуть далеко від Пекіну, під горами. Їх мова вже багато різнить ся від мови тих Хінців, котрі живуть в Пекіні. Там вже батько не „гу“ але „пай“. Те слово прочитає в своїй мові зарівно дитина і в Пекіні як і в середній хінської держави. Дитина в Пекіні прочитає те перше слово і зрозуміє в своїй мові тай вимовить його „гу“, так само зрозуміє дитина з середини держави, тільки вимовить його вже в своїй мові не як „гу“ тільки „пай“.

Хінське письмо надавало би ся найліпше на всесвітнє письмо — однак щож? — його неможливо навчити ся. Во те письмо складаєть ся з вісімдесять тисяч знаків, котрих неможливо є вивчитись. Наше письмо складаєть ся лише з двадцять чотирох значків-букв, а проте скільки труднощій справляє їх вивчене ся для наших дітей!

Однак колиш так мусить прийти до того, що знайде ся геній-чоловік, котрий винайде всесвітнє письмо. Може навіть і незадовго, бо гадка людська не спить, тільки все працює на поли поступу і винаходів.

Читайте! Для кожного важне! Читайте!

ФАРМИ НА ПРОДАЖ!

РОДИМЦІ! ЧИТАЙТЕ ОТСЕ ОГЛОШЕННЄ З ВЕЛИКОЮ УВАГОЮ, БО СЕ КОРИСТНЕ ДЛЯ КОЖДОГО.

Кождий знає, що дорожнеча підносить ся з кождим днем. Щоби сему зарадити, самі признаєть, що найліпше буде купити собі кавалок землі (фарму). Таке місце є в MILLVILLE, N. J., близько мільйонів міст Нью Йорку і Філадельфії а около сотки міст менших. Землі на продаж тут доволі, а куди обернетесь, всюди повно фабрик. Коби кождий купив лиш по 10 акрів, то сьміло може тут осісти поверх 300 родин. Земля помірена по 5 акрів, але хто хоче, може собі купити скільки хоче. Грунт чорний; положенє рівне, як у нас в Галичині на Поділю. Земля лежить в середині між слідуєчими містами: найближчі міста суть Newfield, North Vineland, Vineland, South Vineland, Clayville і Millville, N. J. З другої сторони землі граничуть міста Carmel і Bridgeton, N. J. В кождім з тих міст є багато фабрик. До сих міст з фарми недалеко — з Millville лиш чверть години ходу. В Millville є поверх 15 тисяч мешканців, та 26 фабрик різного рода. З Philadelphia до Millville курсує денно 32 трени а близько розпарцельованої землі йде стріткара з Millville до Bridgeton, N. J. Майор міста Millville, містер В. Фред Вер дуже вдоволений, що West Millville буде заселене нашим народом і обіцяє відносити ся до нього прихильно та помочи поселенцям. Тут найде ся не мало роботи для молодих і старих. Земля тут дуже урожайна, цілий обшар ознаковий і управляють на ній найбільше ярину, овочі і годують кури.

П'ять акрів землі коштує \$250.00 в другім бльоку; при головній дорозі, що йде до Millville та Bridgeton коштує \$300.00 а в недовзі ціна ся буде підвижшена. На п'ять акрів треба мати готівкою найменше \$100.00 доларів, а решту можна сплачувати малими місячними ратами. Дім о чотирох кімнатах можна побудувати від \$275.00 і вище.

Про клімат не треба мабуть розписуватись, бо кождий знає, який є клімат в сих трьох стейтах: Пенсильвенія, Нью Йорк і Нью Джерсі. Найлучші купелі є в стейті Нью Джерсі. Місто Atlantic City, Cape May, і инші, мають найбільші купелі в Америці а від Millville сюди дуже близько.

Родимці, спішіть отже, доки маєте нагоду. Кождого дня може явитись лично около 11-ої години перед полуднем. Трен з Philadelphia йде до Millville що години і що години з Millville. Тикет з Philadelphia до Millville коштує там і назад \$1.32.

В неділю о годині 10-ій рано сходимось на Market Street Ferry в Philadelphia, Pa., а відтак виїжджаємо до Millville, N. J. На стації Market і Ferry прошу дивитись за агентом, що має відзнаку з написом Millville, N. J., European Colonization Co.

По дальші інформації звертайтеся з повним довірем на адресу:

EUROPEAN COLONIZATION COMPANY

або ВАСИЛЬ МАТОЛИЧ

973 DREXEL BLDG.,

5th and CHESTNUT STR,

PHILADELPHIA, PA.

Головний Уряд „Р. Н. С.“ на роки
1910—1912:

Духовний управитель:

о. Мих. Балог, R. 9, Box 8, Butler, Pa

Предсідатель:

Дмитро Капітула, McAdoo, Pa.

Місто-предсідателька:

Марія Черемшак, Trenton, N. J.

Місто-предсідатель:

Іван Мартон, Whiting, Ind.

Секретар рекордовий:

Теодозій Лабовський, Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар фінансовий:

Семен Ядловський, Box 76, Jersey City, N. J.

Касієр:

Алексій Шарпона, 524 Pine and Franklin St., Shamokin, Pa.

Контрольна Комісія:

о. В. Балог, Whiting, Ind.
Константин Поступак, McAdoo, Pa.
Теодозій Касків, Newark, N. J.

Радні:

Іван Глова, Shamokin, Pa.
А. Стефанович, Ambridge, Pa.
Й. Ялечко, Ramey, Pa.
С. Маркевич, New Alexandria, Pa.
В. Левчик, Elizabeth, N. J.
А. Добот, Lansford, Pa.

Організатор:

Ілько Моранець, 1441 Emma Street, Chicago, Ill.

Головна Канцелярія „Р. Нар. Союзу“
знаходиться під числом 83 Grand St.,
(у власній домі) Jersey City, N. J.

ПОКВІТОВАННЯ З ВИПЛАЧЕНИХ ЗАПОМОГ З КАСИ Р. Н. СОЮЗА

Ч. 2110 КВІТ \$900.00
на дев'яносто доларів, котрі п. Евдокія Сеник отримала як помертну заповому по мужу Михайлі з Головної Каси Руського Народного Союзу в Америці.
Богданука 9-го лютого 1912.
Евдокія Сеник.

Сьвідки:

Іван Вересюк,
Микола Колодій.

Ч. 2111 КВІТ \$1000.00
на тисяч доларів, котрі п. Анна Титанич отримала як помертну заповому по мужу Юрію з Головної Каси Руського Народного Союзу в Америці.
Ветлина 14-го лютого 1912.
Анна Титанич.

Сьвідки:

Дмитро Олексеншак,
о. Мих. Осідач, парох.

Ч. 2119 КВІТ \$195.00
на сто дев'яносто п'ять доларів, котрі Бр. сьв. Поана Христидели отримала як похор. кошта по Теклі Майкович з Головної Каси Руського Народного Союзу в Америці.
Мінісоти, Па. 29-го лютого 1912.
Матвій Фринько.

Сьвідки:

Петро Сова,
Матвій Фринько.

Від місцевого Уряду Руського Народного Союзу в Америці. Відділ 49.
Мих. Лабеш, предс.,
Матвій Фринько, секр.

Ч. 2157 КВІТ \$1277.50
на тисяч двіста сімдесять сім доларів 50 центів, котрі п. Фенна Хан отримала як помертну заповому по мужу Афтана-сі з Головної Каси Руського Народного Союзу в Америці.
Лопез, Па. 19. лютого 1912.
Фенна Хан.

Сьвідки:

Стеф. Жондорак,
Андр. Стасяк.

Від місцевого Уряду Руського Народного Союзу в Америці. Відділ 257.
Михайло Сулич, предс.,
Іван Гойдич, секр.

Ч. 2158 КВІТ \$122.50
на сто двадцять два доларів 50 центів, котрі місцевий уряд отримав як похор. кошта по Афтани Хан з Головної Каси Руського Народного Союзу в Америці.
Лопез, Па. 19. лютого 1912.
Фенна Хан.

Сьвідки:

Стеф. Жондорак,
Андр. Стасяк.

Від місцевого Уряду Руського Народного Союзу в Америці. Відділ 257.
Михайло Сулич, предс.,
Іван Гойдич, секр.

Ч. 2165 КВІТ \$90.00
на дев'яносто доларів, котрі місцевий уряд отримав як похор. кошта по Аса-фаті Лизак з Головної Каси Руського Народного Союзу в Америці.
Ансонія, Конн. 26. лютого 1912.
Лукач Журав.

Сьвідки:

Теодор Ціркот,
Филип Студент.

Від місцевого Уряду Руського Народного Союзу в Америці. Відділ 10.
Ник. Журав, предс.,

Ч. 2198 КВІТ \$500.00
на п'ятсот доларів, котрі п. Марія Когут отримала як помертну заповому по мужу Івані з Головної Каси Руського Народного Союзу в Америці.
Вілінг, В. Вірдж. 2-го марта 1912.
Марія Когут.

Сьвідки:

Алекс. Папа,
Филип Коршняк.

Від місцевого Уряду Руського Народного Союзу в Америці. Відділ 56.
Мих. Пуцило, предс.,
Стеф. Грушкевич, секр.

Ч. 2202 КВІТ \$1000.00
на тисяч доларів, котрі п. Валерія Байорек отримала як помертну заповому по мужу Войтіх з Головної Каси Руського Народного Союзу в Америці.
Гейзелтон, Па. 4. марта 1912.
Валерія Байорек.

Сьвідки:

Роман Онуфрo,
Василь Луговей.

Від місцевого Уряду Руського Народного Союзу в Америці. Відділ 85.
М. Мардиняк, предс.,
О. Шараварко, секр.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА

НЮ ЙОРК. Н. Й. Тов. „Просвіта“, від. 204. повідомляє, що місячний мітинг відбуде ся в суботу. дня 9-го марта о годині 8. вечером під ч. 117 Ave A. Явити ся мають всі члени, позаяк сугь важні справи до полагоження. — Сантий Семен.

НЮ ЙОРК. Н. Й. Тов. „Тисме-ниці“, від. 144. повідомляє своїх членів, котрі не явили ся на мітингу дня 2-го марта, щоби зголосити ся з розметом до касієра, Д. Мотюка, під ч. 160 E. 3. ул. найдальше до 20-го мар-

та. Пригадує ся членам, що мітинги відбувають ся першої суботи кожного місяця. Також упрашає ся усіх звертати ся з усіма кореспонденціями тикаючими ся Товариства, до секретаря на адресу: A. Zubrytzki, 305 E. 3-rd St. — Уряд Товариства.

КІНГСТОН, ПА. Бр. сьв. Арх. Михайла, від. 208. взиває своїх членів, аби кождий явив ся на кварталний мітинг дня 17. марта. Неявивший ся член підпаде карі приписаній статутом. — М. Милькович, секр.

ТАЙЛОР, ПА. Бр. сьв. О. Николая, від. 92. подає до відома своїм членам, що кварталний мітинг відбуде ся 17. марта, на котрім контрольна комісія має здати рахунок ще за 1911 рік, котрого не скінчила на річній мітингу; кождий член безумовно має ся явити. Неявивший ся член платить 50 ц. карі а урядник 1 дол. — Н. Ванкевич, секр.

ПОРК БОКЛЕЙ, ПА. Від. 223. повідомляє своїх членів, що кварталний мітинг відбуде ся на дни 17-го марта. 1) Відділ взиває своїх членів щоби кождий безумовно явив ся. 2) Член довгуючий до місцевої каси і член неварівнавший свій довг, підпадає під постанови статута §§ від 229 до § 240. 3) Буде приймати ся нових членів без вступного до Відділу а до Р. Н. Союзу після статутів. 4) Сугь дуже важні справи як рішено 21-го кічня 1912. 5) Член неявивший ся на мітингу буде караний 1 дол. а урядник 2 дол. 6) Член довгуючий за 3 місяці розмет плачений Відділом і неварівнавший довгу по день 17. марта абсолютно єсть суспендований і не має права ні до Відділу ні Р. Н. Союзу.

ДУКЕЙН, ПА. Бр. сьв. Стефана від. 268 подає до відомости, що почавши від тепер місячні мітинги будуть відбувати ся в кожду другу неділю в місяці о 2-ій год по пол. Слідуючий мітинг відбуде ся 10-го марта с. р. о 2-ій год. по пол. Кождий член муєть бути присутній. — Н. Гришо, сар.

СВОБРС, ПА. Бр. сьв. Арх. Мих. від. 197 подає до відомости, що на 1912 рік зістав вибраний уряд як слідує: Н. Господар, предс.; А. Сухань, зет. прс.; А. Лужецкий, секр.; Н. Іваціцький, з. скар.; Л. Лазор, кас.; М. Саксон і С. Гостанський контр.; Я. Квачан, доз. хор.; М. Стецко, капітан; дверник після виказу членів. Новий уряд повідомляє своїх членів місцевих і позамісцевих, що кварталний мітинг відбуде ся дня 17. с. м., на котрім повинен кождий явити точно о 2-ій год. пол. Члени довгуючі і неварівнавший своїх довгів будуть суспендовані. — Анд. Лужецкий, секр. Box 117, Swoyers, Pa. Luz. Co.

ЗМІНА АДРЕСИ.

Сим подаю до загального відома интересуючим, що моя теперішня адреса слідує:

Михайло Угорчак,
276 — 1st Ave. cor. 16. Str., N. Y. City.

Конкур.

Руська громада в Carteret, N. J. яка з Perth Amboy творить одну галицьку парохію пошукує сею дорогою дякоучителя, який мігби провадити школу дітей і умів подбати про сьпів і представлення театральні.

Rev. Joseph Czaplinsky
167 Hall Ave., Perth Amboy, N. J.

Пошукую свого сина Андрея Беркія, з села Чернева, Рогатинського повіту; має 29 літ, росту середнього, чорні очі бороду і вуси голів. Остатний плейз, де він робив, називає ся Ticonderoga, N. Y. В першій половині падолиста мав виїхати на роботу десь до ліса. Хто би знав де він находити ся, прошу дати знати на адресу: Micael Berky, c/o Rev. A. G. Muryn, 625 N., 6th Street, Newark, N. J.

Денис Матвійов пошукує в важній справі знакового, Петра Сталенного з Ракового Кута; перебував якийсь час в Сиракуз, Н. Й. Прошу, щоб він зголосив ся до мене листовно, щоб погом не пожалував. — Dypus Matwijiw, 1329 Burnet Ave., Syracuse, N. Y.

Читайте з увагою!

Хто пришле мені свій адрес і двоцентову марку не відповідь, тому пішлю даром пять листових паперів з вершинами. — Адрес:

M. ENGEL,
129 Greenwich Str., New York, N. Y.

ДОКТОР I. MICHEL

спеціаліст в Відня, лічить жіночі і мужські недуги. Також є спеціаліст-анушер.

Години урядові: від 8—10, 1—2, 6—8.

АДРЕСА: I. MICHEL, 106 E. 7th STREET, NEW YORK, N. Y.

Dr. A. BROWN

ЗНАНИЙ РУСИНАМ ДЕНТИСТ

(напроти руської церкви сьв. Юрія)

119 Second Ave. Entr. on 45 7th St., New York.

одина урядові: від 9 рано до 8 веч., а неділі 9—2.

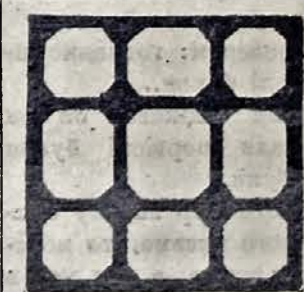
TEL 3541 ORCHARD.

Dr. B. BRAVERMAN

ДЕНТИСТ.

Умірковані ціни, красна робота.

22 SECOND AVE. CC. E. 4th STR. NEW YORK.

\$100.00
даром!

Напишіть число в кождій перегороді в сей списі, щоб по численню їх в кождій сторони знала сума 31. Всім тим, котрі надуть графічні відомі, дамо кредитовий сертифікат на \$100.00 який вачислено як плату при купівлі красної фарми величини 10.000 стін квадратних, воложної в MALAGA, N. J., до переїзду школо 100 поїздів денно. Всего кілька миль від великого міста Філадельфії. До сплати \$139.00, котрі можна сплатувати місячно по \$4.00.

Відповіді посилайте до:

MALAGA REALTY & DEVELOPMENT CO.,
304 Broadway, Dept. S., New York City.

ДАРОМ!

Фарми!

Фарми!

Фарми!

Хочете дізнати ся, деб могли запевнити свою будучність?

Хочете дізнати ся, деб можна дістати фарму на легкі сплати?

Де найгарнійше підсоне?

Де можна збирати три і чотири рази в рік?

Де можете мати найменше 200 доларів з акра?

Пишіть до нас, а ми вишлемо Вам зовсім безплатно „Новий Провідник для хліборобів“.

Southern Land Association, 902 WALNUT STR., Philadelphia, Pa.

